١

[illegible] ... بن ... عاقلار ... [illegible]

[illegible] ... ١٤١١ ... ١٢٤٦

من كتب محمد سعيد
[illegible]

عاقل ... شاد اولور ... [illegible]
جاهل همیشه شاد اولور ... [illegible]

مرآة
تحفة الملوك

مرآت الملوك

هر کسی حال خود درین آینه شخص
بیند شمثال خویش تا قه و دروفا

هذا مما وقف وصيت الى
كتب حضرت الوالد
عليه الرحمة
بتوليته

٣١٩

دريش صفت بلای ميسر ... اعلوه
بدسه دمحی بر نو ميركدی ... سكوبی
٥١٢٦

A

Süleymaniye Kütüphanesi
Kısmı: Aşir Efendi
Yeni Kayıt No.
Eski Kayıt No. 319

حمد بی غایت و شکر بی نهایت برله مخصوص قلورز
اول واجب الوجوده که مالک الملک و ملک
الملوکدر مبدع انواع مصنوعات و مبدئ
کل مخلوقات اولدر خصوصا نوع انسانی که ولقد
کرمنا بنی آدم خلعت برله مهذب و مطرز و استعداد
تحمل امانت ربانی و قابلیت نزول وحی رحمانی برله
مکرم و معزز قلدی و صلواة بی حد و تحیات بی عد
اول سرور متقین و رئیس اهل یقین محمد رسول امین

اوزرنه اولسون که کامل الخلق و الذات و مهذب
الاخلاق و الصفات و دلیل الخلق الی النور من
الظلمات در و علی آله و اصحابه تسلیما کثیرا اما بعد
شیله در محرر بو رساله و مقرر بو مقاله اضعف عباد الله
المقرین بالمعاصی احمد بن حسام الدین الاماسی
که بو بنده ضعیف و دعاگوی نحیف مدة مدید
خامل الذکر و خامد الفکر بین الجهال و الکفره
و زیر دست اعوان الظلمه اولب قالمشدی
بعون الله و عنایته افق سعادتدن وجود
سلطان الاسلام ظل الله علی الانام سلطان
بن سلطان سلطان محمد بن بایزید خان خلد

دولته • طلوع کرامت برله فرح و فرح بولب
حضرت عالیه سنه وسیله وصول دلدی • ودعادن
اولی واینسب وسیله بولمدی • شیله که فضیل بن
عیاض ودی لو کان دعای مستجابا لم ادع لغیر السلطان
العادل لانه صلاح العباد وامن البلاد دیو
وبعد الدعا عالی درکاهنه ان الهدایا علی مقدار
مهدیها موجنجه بر رساله جمعن قصد قلدی • علم اخلاقده
اکرچه اول حضرت عالیه مهذب الاخلاق بالخلقه در •
لکن بو بضاعه مزجاة • بمثابه مرآت اوله که عند النظر
کمال جمالن مشاهده قله • وبو معنی ملاحظه قلوب •
بو رساله یه مرآت الملوک آد ورلدی • باری عز اسمه

درکاهندن مرجودر که عین رضا برله منظور و مقبول
اولب شرف مطالعه سپنده اوله • انه مجیب
الدعوات • مقصود بو رساله منحصر در اکی قسمه قسم اول
تهذیب اخلاقده در • و اول مشتملدر اوچ مقاله یه
مقاله اولی مبادیده در • و اول مشتملدر التی
فصلی و مقاله ثانیه مقاصدده در • و اول
مشتملدر اوچ فصلی و مقاله ثالثه تدبیر منازل و سیاست
مدنده در • و اول مشتملدر سکز فصلی و قسم ثانیه
نصایح و حکایات و وصایاده در قسم اول
تهذیب اخلاقده در • و اول مشتملدر اوچ مقاله یه
مقاله اولی مبادیده در • و اول مشتملدر التی فصلی

فصل اول بو نوعك موضوع و مبادیسی شرف

بیاننده در ● بلکه چون بو رساله ده مطلوب که

تهذیب دراجزاء حکمتدن بر جزدر ● پس کرکدر که

تقدیم قلنه معنی حکمت ● و تقسیم قلنه بحسب مقتضاء مقام

اما معنی حکمت اهل معرفت قتنده بلکدر هر نسنه یی

شویله که وار ● اشلمکدر هر اشی شویله که کرکدر بحسب وسع

وطاقت ● پس حکمت اکی قسم اولا ● بری علم

و بری عمل ● اولنه حکمت نظری ● و ثانی سنه حکمت عملی

درلر ● و بو کتابده کی مطلوب قسم ثانیدر ● و قسم

اولك اقسام کثیردر ● و بو کتابده ذکری مستغنی

عنه در ● پس ترك اولندی تا که تطویل اولمیه ● اما حکمت

عملی که نوع انسانینك حرکه ارادیسی ● و افعال صناعیسی

مصالحن بلمكدر ● شول وجهله که مؤدی اوله آنوك

احوال نظامنه معاشنده ● و طلب کمالنده اکی قسمدر

بریسی اولدر که هر نفسه منفردن راجع اولا ● و بریسی

جماعته مشارکتله راجع ● و قسم ثانی داخی اکی قسمه منقسمدر

زیرا جماعت اراسنده مشارکت یا منزل و دارده

اولا ● و یا شهر و ولایت و اقلیمده اولا ● و قسم

قسم هر نسنه نك کندو قسمی اولور ● پس حکمت عملی

اوچ قسم اوله ● بو اعتبارله قسم اوله تهذیب اخلاق

درلر ● و قسم ثانیه تدبیر منازل درلر ● و قسم ثالثه

سیاست مدن درلر ● و اصطلاح اهل معرفتده

قسم اوله حکمت خلقی • و ثانیه حکمت منزلی • و ثالثه حکمت
مدنی درلر • اما هر علمک موضوعن بلمک کرک •
تا که ایرق علملدن تمیز اولنان وهم اول علمه شروع
قلن بصیرت اوزرنه اولا • و موضوع علم اولدرکه
اول علمده آنوک اعراض ذاتی سندن بحث اولنه
مثلا بدن انسانی یکی علم طب ده • وچون بو
کتابده شروع قلنان علم شونی بلدررکه نفس
انسانی نجه خلق کسب اتمک کرک • که آندن ارادتله
صادر اولان افعال مجموع جمیل و محمود اولا •
پس بو علمک موضوعی نفس انسانی اولا • و اما مبادی
هر علم اولدرکه • اول علمک مسایلی آنی بلکه موقوف اوله

و بو علمک مبادیسی علم طبیعی ده متعلق در • پس شول
مقدار که بو مختصرده ذکری لایق در بیان اوله انشاء الله
تعالی • و اما بو صنعت اشرف صناعاتدر • زیرا
بو صنعت اصلاح نوع انسانیچون در • و نوع انسانی
بو عالم موجوداتک اشرفیدر • شویله که علوم
نظریه ده مبرهن در • وهم معلوم اولمشدر که هر حیوانک
کمال و نقصانی اکا مخصوص فعل صدورنه متعلق در
شویله که نه علی وجه الاتم اولورسه کامل • و علی وجه
القصور اولورسه ناقص • بلکه بو تفاوت هر صنفنوک
اشخاصلرا سنده • بل اصناف نامیات وجمادات
اراسنده موجود در • مثلا تازی آت کودن بارکیرندن

آنله و هندی قلیجکم دمورله بیرا اولمیه و اشخاص
بنی آدم ارا سنده دخی زیاده در نتجه که قول شاعرده
کلمشدر بیت وکم از امثال الرجال تفاوت
لدی المجد حتی عد الف بواحد نثر پس بر صنعت که
آنوک سببیله بر آدم اخس حیوانا تکن مراتب ملائکیه
و علییه ارشه لاجرم اول اشرف صناعات
اولا فصل ثانی معرفت نفسده در بلکل که نفس
انسانی که اکا نفس ناطقه درلر جوهر بسیط در
و آنوک شانندن بودرکه ادراک معقولات
بذاته قلا و بدنده تدبیر و تصرف بواسطه قوی
و آلات قلا پس بو تعریفده بر قاچ نسنه

بیان قلنق کرک اولا اثبات وجود نفس و
ثانیا جوهریت نفس و ثالثا بساطت نفس و رابعا
شول که نفس مدرکی بالذات و متصرف بالآلات در
اما اثبات نفس هیچ دلیله احتیاجی یوقدر زیرا
عاقل قتنده کندو ذات و حقیقتندن اوضح و اظهر
نسنه اولمیه تا حدی که نایم نومنده و سکران
سکرانده و اینو قلق و آیقلق حالنده بدندن کرکسه
غافل اولورا اما کندودن غافل اولمز اما
جوهریت نفس هر موجود که واجب الوجود در اما
جوهر و اما عرض در لا غیر جوهر اولدر که قائم
قائم بنفسه اولا جسم کبی و عرض اولدر که قائم بغیره

اولا سوادکبی که قایم در جسمه • پس ذات انسان
عرض اولمغه یرامز • زیرا که محمول و مقبول غیر اولسه
گرک • و ذات انسان خود حامل و قابل صور
معقولات • و معانی مدرکات در • و بو منافی
عرضیت در • و چون عرض اولمیه البته جوهر اولا
زیرا موجود بو ایکی ده منحصر درنه که بلندی • اما بساطت
نفس هر نسنه که قابل تجزیه دکلدر • اکا بسیط درلر
نفس انسانی قابل تجزیه اولمغه یرامز • زیرا نفس معنی
واحدی تصور قلور • پس معنی واحد آنن حال
اولا • و انقسام محلدن انقسام حال لازم در • پس
معنی واحد داخی که آنن حال اولور قابل انقسام اولا

و بو محالدر • زیرا قابل قسمت اولان واحد اولمیه
گرک • پس معلوم اولدی که یا نفس منقسم اولمسه گرک
یا معنی واحدی تصور اتمیه گرک • قسم ثانی باطل
پس مطلوب حق اولا • و بساطت نفس بودر • اما
اول که نفس مدرک بالذات • و متصرف بالآلات در
آنکچون که نفس انسانی کندوی بلور • و بلور که کندویی
بلور • و یرمز که کندوی بلدوکی بر آلتله اولا که اول
آلت کندو ویله ذاتی آراسنده متوسط اولمش اولا
و متصرف بالآلات اولدوغی ظاهر در • زیرا که
حواسیله احساس قلور • و عضلات و اعصابله
تحریک قلور • و بونک تفصیلی علم طبیعی ده مقرر در

ودخی بلکلکه نفس ناطقه محسوس بالحواس دکول • زیرا که
حواس جسمانیاتدن غیرین ادراک قلماز • ونفس نه
جسمدر ونه جسمانیدر • شویله که مقرردر • پس بو
سوزلردن معلوم اولدی که نفس جسم وجسمانی دکل
وبر محلده حال دکل • بلکه جوهر مجرد قایم بنفسه در •
پس فنا آنوک اوزرنه طاری اولمیه • بلکه طریان
فنا حکما قاتنده • یا صورته یا عرضه اوزرنه اولور •
ونفس بعد انحلال البدن باقی قلور • وبونک
برهان علی التفصیل علم طبیعیده مقرردر • وبو بیاندن
غرض بودر که بدن آلتدر نفسه • صناع واهل حرفت
آلتی کبی بعضیلر تصور قلدوغی کبی دکل که • بدن

نفسک محل یا مکانیدر دیلر • زیرا ذکر اولندی که
نفس نه جسم ونه جسمانیدر • پس آنوک مکان ومحل
اولمیه • پس بدن فوت اولمق نفسه نسبت صناعک
آلاتی فوت اولمق کبی اولا **فصل ثالث** تعدید
قوای نفس ده در • بلمک کرکدر که نفس انسانینک
قوتلری واردر • شولکه بو بحثه متعلقدر شول قوتدر که
سایر نفوس حیوانی ارا سنده نوع انسانی مخصوصدر •
واکا قوت نطق دیرلر • واول قوتک خاصیتی ادراک
بی آلت وتمیز بین المدرکات در • وهر کاه که آنوک
توجهی معرفت حقایق موجوداته • واصناف معقولاته
اولا اکا عقل نظری دیرلر • وهر کاه که آنوک توجهی

افعال ارا پسنده مصالح ومفاسدی تمییز قلمقله اولا
ویا استنباط صناعاته که تنظیم امور معاشه چون
اولا اکا عقل عملی درلر • وانسانک اکی قوتی دخی یار
حیوانات مشارکتیله واردر • برسی قوت شهوی که مبدأ
جذب منافع در • ماکلدن ومشاربدن ومناکح
وغیریدن • وبریسی قوت غضبی که مبداء دفع مضار
واقدام الی الاهوال • وشوق تسلط وترفع در
وکاه اولور که بو اوچنه تسمیه قلورلر • اولنه نفس ملکیه
وثانیه نفس سبعی • وثالثه نفس بهیمی • وقوتلر
تفصیلی چوقدر • شو لکه بو رساله ده کافی در ذکر
اولندی فصل رابع شونک بیاننده در که انسان

آدملردر که دنیا عمارتنک اطرافنده ساکن اولورلر
قرهلر کبی وغیر آنوک کبلر • بونلرک افعال وحرکات
حیوانات کبی در • وبو مرتبه‌دن صکره مراتب کمال
زیاده ونقصانده بحسب رؤیت وقوت در مثلا
شول کمسه‌لر که عقل وقوت حدس وسیله سیله شریف
صنعتلر • ودقیق حرفتلر ترتیب قلهلر آنوک شرف
وفضیلتی زیاده اولا شونوک اوزرنه که بو معنی
آنده قلیل اولا • وبونلردن فایق شول جماعتدرکه
عقول وافکار صرف ادب • وچوق تأمل وتفکر
قلب علومده • ومعارف وفضایلده تصنیفلر
قلهلر • وبونلردن اعلا مرتبه شونلرک درکه وحی

والهامله معرفت حقایقه بی واسطه تلقی قلهلر تا تکمیل
خلقده و تنظیم امور معاشده • و معادده سعادت
اهل اقالیم اولهلر • و بو مرتبه نهایت مدارج نوع انسانیدر
و بو منزله ابتداء اتصالدر • عالم اشرف و ملائکهٔ
مقدسه و عقول • و نفوس مجرده مرتبه سنه • بلکه
بو مراتب عدّ اتمکدن غرض تا که بلهلر فطرتِ انسان
مرتبهٔ وسطی واقع اولمشدر • کاینات ارا سنده
ارادتیله قابلدر مرتبهٔ اعلایه • و طبیعتیله مرتبهٔ
ادنایه • زیرا که انسانک کمال و شرف فضیلتی عقل
و فکر و رویته حواله اولنمشدر • و سعادت و شقاوت
و تمام و نقص کفایتنه مفوضدر • شویله که علی وفق

المصلحه قاعدهٔ مستقیمه اوزرینه حرکت قلوب • علوم
و معارف و آداب طرفنه میل و توجه قلورسه •
شول شوق که نیل کمال ایچون طبیعتنده مرکوزدر • آنی قصد
محمود لهسی علی التدریج مرتبه دن مرتبه یه عنایت ربانیه
ملاء اعلی مجاورتنه ارشدرر • تا حضرت الهی مقربلرندن
اولور • و اگر مرتبهٔ اسفلی سنده اقامت اختیار قلورسه
کند و آنی منکوس و معکوس قلوب روز بروز • و
ساعت فساعت نقصان و انحطاط غلبه قله • شول
طاش مشابه سنده که یقاردن آشغه برا قلور •
سهل مدة ایچنده درجهٔ ادنی • و مرتبهٔ اچه ایرشه
و بو مقام شقا و هلاکدر • پس بو جهتدن که آدم

اول فطرتده بو اکی حالته مستعددر • لاجرم احتیاج
اولورکه ابو معلملر و مؤدبلر بعضیسی لطفله • وبعضیسی
عنفله آنی جانب شقاوته وخسارته میل ایتمکدن دوندررلر •
آنی مقام عالیه ایرکمه وسیله اولورلر • وفقنا الله
تعالی لما یحب ویرضی • وجنبنا عن اتباع الهوی

فصل خامس آنوک بیاننده درکه نفس انسانینک

کمال ونقصانی واردر • ابحاث سابقه دن معلوم اولدی که
نفس انسانینک کمال ونقصانی واردر • وهم بلندی که
آنوک کمالی قوة ادراک وتمییز ورویتله در • آنوکله
جمیل قبیحدن • ومحمود مذمومدن فرق ایدر •
وبو قوة سببیله متصف اولور سعادت وشقاوتله •

پس هرکو بو قوتی کما ینبغی استعمال قلسه فضیلت سعینده و
علوم حقیقی • ومعارف کلی طلبنده وتحصیلنده جد وجهد
قلسه خیر وسعید اولا • وکمکه بو رعایت اهمال قلسا و
بو طرفک ضدن اختیار قلب کسلله متصف اوله •
شریر وبدبخت اوله • وکندو مرتبه سندن منحط اولب
بهایم یا داخی ادنی مرتبه ده اولا • وآنوک اعلا
همتی ونهایت رغبتی لذات بدنیه • وشهوات نفسانیه
اولا • یمک ایچمک وجماع ایتمک کبی • که غلبه شهوت
نتیجه سیدر • ویا قهر وانتقام که قوة غضبی نتیجه سیدر •
پس عاقل نجه راضی اوله شول صفته اکر تأمل قلسه •
بو معنیده اکثر حیوانات کندودن کامل در قدر • شیله که

مشاهده قلنور ایتک حرصی بکده وخنزیرک حرصی

شغف جماعده آدمدن زیاده در وعاقل صاحب

همت قچن راضی اولا که ایتله وخنزیرله برابر یا داخی

ادنی اولا وهمچنان قوه غضبیه ده داخی شیله که

کندویی برکمتر ارسلانجغه نسبت ادرسه غضب اندن

وقهرده زیاده کله پس بلک کرک که فضیلت آدم

قوتدن فعله شول وقت کلور که بونک کبی نقایص

ورذایلدن پاک اوله شول صباغ مثلی که بر پاره

بزی یاغدن وچرکدن پاک قلمیجه اکا بویه قبول اتدرمز

وبعده طالب اولا مراتب کماله که مؤدیدر

سعادته وملک باقیه شول لذتلره که لا عین رأت

ولا اذن سمعت وجوار رب العالمین ومشاهده

جمال جلال نعیم مقیم ایچنده که الذ لذات واکمل سعادات

اولدر کیمکه مخدوع طبیعت خسیسه اولوب بونک کبی

مواهب شریفه ابدیدن اعراض ایدوب شونک

کبی خسایس غیر ثابته طالب اولورسه که حقیقتده

کسراب بقیعة یحسبه الظمآن ماء در لایق مقت وغضب

باری جل وعز اولا وآخرتده مستحق خسارت وعقوبت

وویل وملامت اولا اعاذنا الله وایاکم من ذلک

بفضله ورحمته فصل سادس خیر وسعادت بیاننده در

که کمال ارمکدن مطلوب اولدر بلکه حکماء متقدم

خیری اکی نوع دردیلر خیر مطلق وخیر باضافت

اما خیر مطلق اول معنیدرکه موجوداتك وجودندن
مقصود اولدر و جمیع غایتلرك غایتی اولدر و خیر
باضافت اول نسنه‌لردرکه اکا ایرشمك غایتده نافع
اولا توضیح بودرکه خیر مطلق بر معنیدرکه جمیع اشخاص
آنده مشترکدر زیرا هر حرکت و هر فعلکه فاعلدن صادر
اوله البته بر حصول غرض ایچون اولسه کرك
و اول غرض خیر اولسه کرك والا عبث واقع اولمش
پس اول غرض اکر کندو نفسنده خیر اولورسه خیر
مطلق اولدر و اکر بر خیر اولورسه خیر مطلق اولدر
و اکر بر خیر آخر حصولنه سبب اولورسه که آنوك خیریتنده
خیر زیاده اولا بو خیر باضافت اولا و اول خیر

مطلق اولا جمیع عقلانك صنعت و رویتی بو
خیره راجعدر پس خیر مطلق جمیعنده بر معنی
و اول معنی بلمك واجبدر تا که هر کشی همتن و طلبن
اکا صرف ایده پراکنده و اضافی خیرلردن احتراز
قلا و اما سعادت هم خیر قبیلندندر لکن هر شخصه نسبتدر
و اول اولدرکه هر شخص کندو حرکت ارادی نفسانیسیله
مقصودنه ارشه پس سعادت هر شخص غیر سعادت
شخص آخر اولا و خیر جمیع اشخاصده یکسان اولا
بلکه حکماء متقدم خیری و سعادتی بر قچ قسمه تقسیم قلدلر
اما اقسام خیر اوچدر خیر شریف و خیر ممدوح
و خیر نافع خیر شریف اولدرکه آنوك شرفی ذاتی

اولا و غیرنه شرف آندن عارضی اولا و اول اکی
خیردر عقل و حکمت و خیر ممدوح انواع فضایل
و افعال جمیله در و خیر نافع شول نسنه لردر که لذاته
مطلوب اولمیه بلکه شیء آخر سببیله مطلوب اوله
ثروت و حکمت کبی و خیر بوندن زیاده تقسیم اتمشلر
امّا بو مقامده بو مقدار کافیدر و امّا اقسام
سعادت حکماء متقدم جمیع بونک اوزرنه درکه
سعادت نفسه راجع در بدنک آنده حظّی و نصیبی
یوقدر و جمیع حکمانک رای شونک اوزرنه درکه سعادت
درت جنسی مشتملدر که اکا اجناس فضایل درلر حکمت
و شجاعت و عفّت و عدالت شیله که اکنجی

مقاله بونک شرحنه مشتملدر و دیمشلردرکه بو فضایل
سعادتده کافیدر ایرق فضایل بدنی یا غیر بدنی
احتیاجی یوقدر تا حدّی که بو فضایلک صاحبی اگر
خامل الذکر اولا و یا درویش و یا مرضله مبتلا اولب
ناقص اولا آنونک سعادتنه مضرت ارمیه مگر
بر مرضی اولا نفس کندو فعلندن منع اده فساد عقل
و رداءة ذهن کبی که آنونک حصولی مانع کمالدر بلکه
حکما اختلاف قلدلر که سعادت عظمی که انسانه حاصل
اولور حال حیوتنده بالفعل حاصل اولورمی یا خود بعد الموت
حکماء قدیمدن بر طایفه که بدنک سعادتدن حظّی
یوقدر دیلر شیله درلر که مادام که نفس آدم متصل اوله

بدنه وکدورات طبیعة ونجاست جسمله ملوث اولا
اول سعید مطلق ولمیه چونکه بو کدوراتدن
مفارقت قلا وجهلدن پاک اولا وصفاء جوهر
ببسیله قابل انوار الهیه اولا سعید مطلق اولا
پس بونلرک قتنده سعادت حقیقی بعد الموت اوله
وارسطاطالیس واکا متابعت اقلن جماعت شیله
دیدلرکه شنیع وقبیح اولا بر شخص بو عالمده معتقد
اراء حق اولا واعمال خیره ملازم ومواظب اولا
وانواع فضایل جمع ایدوب کامل بالذات
ومکمل غیرا اولا بو جمله سیله شقی وناقص اولا چونکه
متأخرلر بو اکی طریقه نظر قلدلر شیله دیدلرکه چون آدم

فضیلت روحانی ببسیله ممکن درکه مناسب ملائکهٔ
کرام اولا وکدورات جسمانی ببسیله مشارک بهایم
اولا لاجرم اکتساب جهتندن شولکه موجب کمال
جزء روحانیدر جزء جسمانی برله بو عالم سفلیده مقیم
اولب اکتساب فضایلله آنی عمارت قلدقدن صکره
جزء روحانی ببسیله عالم علویه انتقال قلا پس
آدمه بو عالمده اسم سعادت اطلاق قلمق جایز
اولا شول شرطله که بو اکی فضیلتی جمع اده پس
بلککه سعادت انسانینیک اکی مرتبه در مرتبهٔ اعلی
ومرتبهٔ ادنی مرتبهٔ اعلی شول جماعتک اولاکه
مرتبهٔ روحانیاتده اولدلر واول جانبک سعادت

بونلره بالفعل حاصل اولا • واستکمال حقایق که مطلوب
اقصی در التفاتلری بالذات اولا • وتنظیم امور
امور عالمه بالعرض اوله • ومرتبهٔ ادنی شول حاله
اولا که مرتبهٔ جسمانیاتده اوللر • وبو طرفک خصائصنه
مشغول ومواظب اوللر • پس سعادت تام اول مرتبه
اهلنک اولا • وسعادت ناقص ثانی مرتبه اهلنک
اولا • وچون بلندی که سعادت شول وقت حاصل
اولور که آنوک صاحبی علم وحکمت لذتندن بهرمند
اولا • زیرا هر کمسنک لذتی کندو مطلوبنه ایرمکده در
• لذة عادل عدالتده ولذت حکیم حکمتده • وفاضل
نفسنک غایت مطلوبی نیل فضایلده در • پس

سعادت جمیع نسنه دن الذ اولا • پس بیان
لذت که سعادایه حاصل اولور کرکدر که بو بحثلره منضم
اولا • بلکه لذتی ایکی نوع قلمشلردر • فعلی • وانفعالی
لذت فعلی لذة ذکوره مشابه بنسنده در • ولذت انفعالی
لذة اناثه مشابه بنسنده در • ولذت ثانیه سریع
الزوالدر • زیرا طریان احوال الله مختلف ومتبدل
اولور • ولذت فعلی بالذات در • زیرا انفعالدن جهتندن
امتناع اولدوغی چون متغیر اولمز • پس لذت
حیوانی وحسی علی الاطلاق • لذت انفعالی قبیلندن
اولا • زیرا که زوال وانقضا وتبدل اکا طاری در • ولذة
سعادت که اکا مخالف در • لذة فعلی قبیلندن اولا

وبو معنی درحکمادکی که لذت صحیح صاحبن نقصاندن
تمام و مرضدن صحته و رذیلتدن فضیلته ارشددرر و
بو اکی صنف لذتک که حال بدایتده و نهایتده مختلف
دوشمشدر اما لذت حسی مبداده طبیعت قتنده
مرغوب اولور و شوق بحسب استیلاء قوۀ حیوانی
ترقیده اولور تا حدی شیله اولور که بحسب قوۀ
غریزت قبیح مستحسن و شنیع جمیل کورنور چونکه نهایته
ارە و بصیرۀ نظر آنوک فضیحتن و قبحن اظهار ادە
و عاقبتنک غایتن اندیشه اید بنظر قلا اول لذتک
هیچ اعتباری ولمیه و لذۀ عقلی مبداده و معادده
بو لذته مخالف اولور شیله که ابتداده طبیعت آنی

کریه کورنور حتی که صبر و ریاضت و مجاهده یله حاصل
اولور بعد حصول الکشف آنوک حسن و شرف و فضیلت
ظاهر اولور و لذت که جمیع لذاتدن فایقدر حاصل
اولور و بوندندر آدم عمر تازه لغنده آتا آناتأدیبنه
محتاجدر آندن صکره سیاست شرعیه و بعض
تهذیب عقیدته و تقویم طریقه علی وفق الحکمه چونکه
لذۀ سعادت لذۀ فعلی قبیلندندر معلوم اولا که لذۀ
انفعالینک تعلقی اخذ و قبوله در و لذۀ فعلینوک
تعلقی اعطا و بذله در و بوندن معلوم اولور که
سعادت مستلزم جود در زیرا که غایت لذت و سعادت
اظهار فضیلت و حکمتده در شیله که خطا طک غا

لذت اظهار کتابتدر • وخوش آوازک لذتی اظهار
الحان طیبه‌در • چونکه لذت سعادت حال معلوم
اولدی • پس آنوک ضدی داخی معلوم اولا که الم
شقاوت • وحسرت • وندامتدر • شنوک کبی کرامت
فوت اولدوغنه • مقاله ثانیه مقاصدده‌در • واول
مشتملدر اوچ فصله **فصل اول** خلقک حدّن وحقیقتن
بیان ایدر که تغییر اخلاق ممکندر • بلکل که خلق ملکه
نفسانیه‌در که اقتضا قلور بر فعل صدورن انساندن
بی احتیاج تفکر ورؤیت • وحکمت نظریه‌ده معلوم
اولمشدر که کیفیات نفسانیه‌دن شولکه سریع الزوالدر
انکا حال درلر • وشولکه بطی الزوالدر انکا ملکه درلر • پس ملکه

کیفیت اولا کیفیات نفسانیه‌دن • وبو ماهیت
خلقدر • اما لمیت خلق یعنی آنوک وجود سببی نفسده
اکی نسنه‌در • برسی طبیعت • وبرسی عادت •
قدما اختلاف قلدلرکه • هر شخصک خلقی طبیعی مدرکه
ممتنع الزوال اولا حرارت نارکبی • یا غیر طبیعی مدر
• برکروه دیدی که بعض اخلاق طبیعی‌در • وبعض
اسبابله حادث اولور • وبرقوم دیدی که جمیع
اخلاق طبیعی‌در • وبرجماعت دیدی که هیچ برخلق نه
طبیعی‌در • ونه مخالف طبیعتدر • بلکه آدمک خلقت
شنوک اوزرنه‌در که هر نه خلقله دلرسه متخلق اولور
اما سهولتله اگر طبیعتنه موافق اولورسه • ویاصعوبتله

اگر مخالف اولورسه ومذهب حق بودر زیرا مشاهده
قلنور که اوغلانجقلر ویکدلر تربیتله وایو یاوز خلقلو
آدملر ایله مصاحبت ومجالست قلمغله آنوک خلقن طوترلر
واولکی ایکی مذهب مؤدی در شوکا که قوت تمییز و
رویت وانواع تأدیب وسیاست واحکام
باطل اوله وبو مقتضی درکه نظام عالم وبقاء نوع اولمیه
پس بو ایکی مذهبک فسادی ظاهر اولدی چون ثابت
اولدی که اشرار تأدیب وسیاستله اخیار اولور
بیلمک گرک که هر جماعته مؤدب اول ناموس الهی در
علی العموم ومؤدب ثانی اهل تمییز در پس اتابیه
ودانایه واجب اولدی که اوغلنه اول تأدیب وتعلیم قلا

انواع تأدیب وسیاستله گاه ضرب وتوبیخله وگاه
مواعد حسن وکرامتله بحسب ملایمت هر شخص فی الجمله
بونلری اجبار واختیار ایله ادب ویره وایو عادتلره معتاد
قلهلر تا که بونلره ملکه اوله وهو الوالی

فصل ثانی

اجناس فضایل حصر ایده درکه مکارم اخلاق آندن
عبارتدر بلکه علم نفسده مقرر اولمشدر که نفس
انسانینوک اوچ قوت وار در متباین که اول قوتلر
اعتبار ایله مصدر افعال وآثار مختلفه اولور ارادت
مشارکتیله چونکه بو قوتلردن بریسی غیر اوزرنه
غالب اوله آنلر مغلوب یا مفقود اوللر بریسی قوت
ناطقه درکه اکا نفس ملکی درلر واول مبداء فکر

وتمییز وشوق نظر در حقایق امورده ۰ واکنجی قوت
غضبی درکه اکا قوت سبعی درلر ۰ واول مبداء غضب
وجرات وهولناک اشلره اقدام قلمق ۰ وشوق تسلط
وترفع وطلب جاه در ۰ واوچنجی قوت شهوانی درکه
اکا نفس بهیمی درلر ۰ واول مبداء شهوت وطلب غدا
وشوق لذت مآکل ومشارب ومناکح در ۰ پس فضایل
نفس بو قوی مددیله حاصل اولور ۰ شویله که نفس ناطقه
هرکاه که اعتدالله حرکت قله ۰ آنوک شوق اکتساب
معارف یقینیه اوله ۰ وبو حرکتدن فضیلت علم حادث
اوله ۰ وبو فضیلت تبعیتیله حکمت لازم کله ۰ وهرکاه که
نفس سبعی اعتدالله حرکت قله ۰ ونفس عاقلیه منقاد اوله

اول حرکتدن نفسه فضیلت حلم حاصل اوله ۰ وبو
فضیلت تبعیتیله شجاعت لازم کله ۰ وهرکاه که نفس بهیمی
اعتدالله حرکت قله ۰ ونفس عاقلیه مطاوع اوله
اول حرکتدن فضیلت عفت حاصل اوله ۰ وبو فضیلت
تبعیتیله سخا لازم کله ۰ چونکه بو اوچ جنس فضیلت مجتمع اوله
واوچی بربرینه ممتزج اوله ۰ بو اوچنوک ترکیبندن
برحالت متشابه حاصل اوله که ۰ اول فضایلک تمام
وکمال آنونکله اوله ۰ واکا فضیلت عدالت درلر ۰ وبو
جهتدندر که جمیع حکما اتفاق قلدیلر که ۰ اجناس فضایل
دردر ۰ حکمت ۰ وشجاعت ۰ وعفت ۰ وعدالت
وهیچ کیمسه مستحق مدح ومفاخرت اولمیه ۰ الا بو دردن

برسیله ویا مجموعیله • و بلکه که بو فضایلک صاحب
مستحق مدح اولدوغی شول شرطله درکه کندودن غیره
تعدی قلا که • اگر کندویه مخصوص اولب غیره سرایت
قلمازسه مستحق مدح اولمیه • مثلا صاحب سخاوتکه
سخاسی کندودن تجاوز قلمیه اکا منفاق درلر • سخی دیمزلر
وصاحب شجاعت داخی بو صفت اوزرنه اولیه
اکا غیور درلر شجاع دیمزلر • وصاحب حکمت داخی بویله
اولسه اکا مستبصر درلر • حکیم دیمزلر • بلکه که اجناس پس
فضایل تحتنده انواع کثیره واردر • اما شولکه مشهوردر
ذکر اولندی • اما انواع حکمت ذکا سرعت فهم
سهولت تعلم • تحفظ • تذکر • اما انواع شجاعت • همت

ثبات • حلم • تحمل • تواضع • حمیت • رقت • اما
انواع عفت • حیا • رفق • صبر • قناعت • وقار
ورع • حریت • سخا • اما انواع عدالت • صداقت
الفت • وفا • شفقت • مکافات • تسلیم • توکل
عبادت • و بو اجناس فضایلک اضدادی
اجناس پس رذایلدر • برسی جهلکه ضد حکمتدر • و اکنجی
جبن که ضد شجاعتدر • و اوچنجی شره که ضد عفتدر
و دردنجی جورکه ضد عدالتدر • بلکه که چون بعض
آدمدن افعال صادر اولور که مشابه افعال اهل فضایلدر
پس تمییزه احتیاج اولا • تا که فضیلت غیر فضیلتدن معلوم
اولا • اما حکمتده بعض جماعت اولور که مسایل علوم

جمع وحفظ ادرلر • واثناء محاورده ومناظره‌ده نکته‌لر

بیان ادرلر • بطریق تقلید وتلقن که مستعملر تجبه قلورلر

واولو عالم وفاضل دیو طفقلق وررلر • اما حقیقتده

وثوق نفس که ثمرهٔ حکمتدر • بونلرک ضمیرنده مفقوددر

ومعرفتلرینک حاصلی شبهه وحیرتدر • وبونلرک

مثلی تقریر علومده • شول بعض حیواناتکبی درکه افعال

انسان محاکات قلور طوطی کبی وغیری کبی •

ومعلوم اولدی که حقیقت حکمت اولدی که نفسدن صادر

اولیدی • واما عفتده بعض خلق اولورکه عفیفلر اعملن

قلورلر • اما عفیف دکوللر • شول جماعت کبی که شهوات

ولذات دنیاویدن اعراض درلر • اما عاجل

دنیا ایچون • واما اجل آخر ایچون • واما اول لذاتدن

حس وادراک اولمدغیچون • شول شهردن اراق

طاغلرده وصحرالرده قلمش آدملر کبی • واما اپکون

شهوت سببیله که اصل فطرتده اولا • ویا اختلال ترکیب

وبنیتده حادث اولمش اولا • ویا سبب آخر له

اولا • بلکه عفیف حقیقی اولدر که عفتک حدودن

وحقوقن عقلیه بر غرضه وزرنه مبنی اولمیه جر نفع

یا دفع ضرر کبی • واما سخاوده داخی همچنان بعض

آدملر بذل مال قلورلر • اما ریا ایچون • واما طلب جاه

وقرب پادشاه ایچون • واما دفع شر ایچون •

کندو نفسندن ویا مالندن ویا حرمیندن • واما مال قدرن

بله مکدن • شویله که الته آسانلغله کرمش اولا تعب کسبدن

وصعوبت جمعدن بی خبر اولمش اولا • مثلا میراث

بینلر کبی • وغیری کبی • والا احتیاج مال ضروریدر

تدبیر معاشده • ومکاسب جمیله قلیلدر • وآنوک تحصیلی

احراره متعذردر • اما غیر احرارکه بی باکدر

کیفیت اکتساب اکا آساندر • وبو سببدندر که اکثر

احرارک مالده خطنا قصدر • وبخت وطالعدن

دایما شکایتده در • وبونلرک اضدادی که خیانتله

وظلم وسرقیله مال جمع ادرلر • خوش عیش وفراخ

دست اولورلر • لکن عاقل عرضن قبیح جیانتدن

وظلم وعاردن صقلمغی فواید دنیاویه اوزرینه ایثار

وترجیح قلور • بلکه سخی حقیقی اولدر که سخایه که جمیل

لذاته در غرض اخر خلط اتمیه • واگر غرضی نفع غیر

اولورسه بالعرض واقع اولا • اما شجاعتده بعض شخصدن

شجاعته مشابه نسنه لر صادر اولور • حال بو صفتدن آنلرده

مفقوددر • مثلا حروب وخطرلره بعضی آدم جرأت ادر

مال ایچون • وعبید وجوار ومرغوب نسنه لر ایچون

وبو که اقدام اتمکه باعث طبیعت شره وحرص در

طبیعت فضیلت دکول • زیرا نفس شریفی معرض خطرده

قومق • ومکارهته ومهالکه القا اتمک مال ایچون

یا مثل مال ایچون غایت خساست ونهایت

ذکاکت طبع اولا • وهمچنان عیارلرکه فضیلتده جمیع

خلقدن اوني در ● شول مقدار جرأت ادرلركه عقوبات
سلطاني ضرب و قطع اعضايه ● و اصناف جراحتلره
رضا ورورلر ● شول غرض ايچون كه ابناء جنسلر
و شريكلري نوك امثال اولب شهرت حاصل ادهلر
و نيجه‌نان عاشقلر معشوق طلبنده كندولري مخوف
ورطه لره برقورلر ● و موت حياتلري اوزرنه اختيار
قلورلر ● لكن شجاع حقيقي اولدركه قبيح و شنيع فعل اشلمكدن
ترك روح اكا اهون اولا ● و فكري دايم بو اولا كه
بو عالم فانيده برقاچ معدود ● و معين وقت اولب
آخر سرانجام اولمدر ديوب قصد و غرض محبت حق
و طلب فضيلت و حمايت دين و مسلمانلر اوزرندن

ظالملر و متغلبلرالن رفع اتمك اولا ● و جهادده كه
غرض اعلاء كلمة الله اولا ● قچمقدن عار اده ●
و شويله تصور اده كه جبان قچمق اختيار اتدكنوك نتيجه‌سي
● طلب حيوة دركه هيچ حالده ثبات و بقاسي يوقدر
پس شجاع قتنده تعجيل موت ● شجاعت فضيلتيله ●
و ايو آد قلمق و ثواب ابدي حاصل اولمغله محبوبرق
● اولا ● شوندن كه بونجه عيب و آفتله اكا تأخير موت اولا
و امير المؤمنين علي بن ابي طالب كرم الله وجهه
سوزي كه محض شجاعتدن صادر اولمشدر ● بو معني تصديق
ادر شونده كه ددي ايها الناس انكم لا تقتلوا تموتوا
والذي نفس ابن ابي طالب بيده لالف ضربة بالسيف

علی الراس اهون من مشیة علی الفراش فصل

ثالث شرف عدالتک سایر فضایله وزرنه • وآنوک

احوالنی واقسامن بیان ایدر • لفظ عدالت مبنی در

مساواتدن تعقل قلمق وحدة اعتبار قلمقدن ممتنع در

پس نیچه که وحدة مرتبسی مراتب کمالده درجهٔ اعلاده در

هر نه که وحدته اقربدر • اول غیرندن اشرف در • ولهذا

علم موسیقیده مقرر درکه هیچ نسبت مساوات

نسبتندن اشرف یوقدر • شیله که علم اخلاقده معلوم

اولور • زیرا وسط حقیقی عدالتدر • وآنوک غیری

اکا اطراف واقع اولمشدر • وجمیعنک مرجعی اولدر

• پس چونکه عدالت اعتبار قلنه • شول اموردهکه مقتضی در

نظام معیشت • وهم اراذلک آنده مدخلی واردر

اول اوج نوع اولا • بریسی اولدرکه قسمت امواله وکرامته

متعلق اولا • واکنجی قسمت معاملاته ومعاوضاته متعلق

اولا • واوچنجی قسمت تادیب وسیاسته متعلق اولا

بلکه هر نسنه ده اوساط تعیین قلجی که • اول اوساط ملکی

سبیله هر فعلکه اشلنه اعتداله واقع اولا • ناموس الهی در

مغنیسی ارسطاطالیس قولنجه تدبیر وسیاست • واکا بکزر

نسنه لردر مگر • پس حقیقتده واضع تساوی وعدالت

ناموس الهی اولا • زیرا منبع وحدت اولدر جل وعلا

وعادل شول کمسه اولا که مناسب ومساوی قلا

شول نسنه لری که متساوی ومتناسب اولمیه • شونیله اولکه

طبیعت وسط اوزرنه واقف اولا تا اطرافك
زیاده سن و نقصانن و ثقیلن و خفیفن وسطه رد ایدب
تعدیل قلا تا که تساوی حاصل اولا وارسطاطالیس
دیمشدر که هر کمسنه که ناموس الهی یله متمسك اولا
مساوات طبیعته عمل قلا زیرا ناموس الهی جمیل و خیردن
غیری نسنه یه امر اتمز پس امام عادل حاکم تسویت اولا
فسادلری رفع و ابطال قلا و حفظ مساوات ایده خلیفهٔ
ناموس الهی اولا خیرات کندویه ایرقلردن زیاده ورب
و شرور آنونك عکسن قلمیه و هم دیمشدر که توسط عدالت
سایر فضایل توسطی کبی دکل زیرا که عدالتك اکی
طرفی جور دوشمشدر و هیچ بر فضیلتك اکی طرفی

رذیلت واقع اولمامشدر بیان بونك اولدر که
جور هم طلب زیاده اولا و هم طلب نقصان زیرا که
جایز شول نسنه ده که کندویه نافع در زیاده طلب ایدر
وایرقلره نقصان و شول نسنه که ضار در کندیه نقصان
دلر وایرقلره زیاده چونکه عدالت تساوی در تساوینك
اکی طرف زیاده و نقصان اولور پس عدالتك
اکی طرف جور اولا و هر چند که هر فضیلته توسط جهتندن
اعتدال لازم در اما عدالت جمیع اعتدالاته عام و شاملدر
و صاحب ناموس عز و جل اشارت دکلی قلمشدر که
کند و فضل و عنایت برله عناصر اربعه قوتن و کیفیتده
متکافی و متساوی قلمشدر که اکر عناصر متکافی و المسیدی

سهل مدة ایچنده عالم بوزغ اولیدی وصاحب شریعتک

علیه السلام اشارتی بو معنیه درکه دیدی بالعدل قامت

السموات والارض وچونکه آدم مدنی بالطبع در یعنی آنک

معیشتی تعاونسز اولماغ ممکن دکول شیله که ذکر

اولنه وتعاون موقوف درشونکا که بعضی آدم بعضینه

خدمت اده وبعضی پسندن الا بعضی پنه ورا

تا که تعادل ومساوات اوله پس ضروری واسطیه

احتیاج اوله واول دینار در پس دینار خلق آراسنده

عادل ومتوسط اوله لکن عادل صامت اوله

پس عادل ناطقه احتیاج اوله اکر صامتله تعاون واستقامت

حاصل اولمیه عادل ناطقدن استعانت دلنه واول

واخی دیناره اعانت قله تا نظام بالفعل موجود

اوله واول عادل ناطق انساندر پس بو جهتدن

بر حاکمه احتیاج اوله پس خلق آراسنده عدالت

بو اوج نسنه سز اولمیه یعنی ناموس الهی وحاکم

انسانی ودینار معدنی بلکه عادلک مقابلی

جایر در پس جایر دخی اوج اوله جایر اعظم

واول شول کشیده اوله که ناموس الهیه منقاد اولمیه

وجایر اوسط واول شول درکه حاکمه مطاوعت

قلمیه وجایر اصغر واول شول اوله که دینار

حکم اوزرنه یورمیه وفساد که بو جوردن حاصل اوله

غضب ونهب اموال وانواع خیانات اوله واول

فساد که آنلکی ایکی مرتبه دن حاصل اولا بو فساددن
اعظم اولا و اما اقامت عدالت حکماء اوج قسم
اتمشلر برسی اولدر که آدم کرکدر که الله تبارک
وتعالی نک حق رعایت قلب اداسنه قیام کوستره
زیرا که واهب خیرات و مفیض کرامات اولدر
بلکه سبب وجود هر نعمت اولدر اکنجی حقوق ابناء
جنسده و تعظیم رؤسا و اداء امانات و انصاف
معاملاتده قیام کوسترمکدر و اوچنجی اداء حقوق
وانفاذ وصایا و نه که بونلرک امثال اولا رعایت
قلمقدر و بعضی حکما دیدی که قوام موجودات و نظام
کاینات محبتله در و خلایق عدالت فضیلتن کسب

اتمکه محتاج و مضطر اولدقلری شرف محبت فوت
اولدوغندن در شویله که اکر اهل معاملات
بر برینوک محبتیله موسوم اوله لردی ارالرنده انصاف
حاصل اولب خلاف مرتفع اولیدی و نظام
و تعادل ظهوره کلیدی و محبت بحثی کثیر در اما بو مختصرده
بو مقدار کافی در والله ولی الکفایه **فصل رابع**
معالجه امراض نفس بیانیده در بلکه حفظ صحت نفس
بحثندن بعضی سبق ابحاث اوزرنه تقدیم قلمق مهم در
چونکه قانون حفظ صحت بدن طبده ملایم مزاج استعمال
قلمقدر همچنان قانون حفظ صحت نفسده دخی اولدرکه
حافظ صحتک معاشرت و مخالطتی شول کمسنه لرله اولا که

خصال حمیده ده آنوکله مشاکل و مشارک اوللر
زیرا نفسن هیچ نسنه نک تأثیری همنشین تأثیرندن زیاده
دکل و همچنان احتراز قلا مجالست قلمقدن شول کمسیلرله
که بو خصالک منافی سیله متصف اوللر و حافظ نفس
کرکدر که کندی عیوبن بلمکده طالب و مجد اولا شویله که
جالینوس دیمشدر چون هر کشی که کندو نفسن سوء عیوب
آنوک قتنده مخفی اولا اکرچه ظاهر سه داخی و آنوک
خلل تدبیرنده ددی که حافظ نفس کرکدر که بر فاضل
کامل یار اختیار قلا و آنوکله چوق زمان مع انست
قلدوغندن صکره اکا دیه که سنوک بنومله صدق محبتک
و مودتک شوندن بلم که بکا کندو نفسم عیبلرن خبر

ویره پس و بو بابده آنوکله عهدن محکم ادب مبالغه
قلا و سنن عیب یوق ددکنه راضی ولمیه بلکه
الحاح زیاده قلا چونکه عیوبن اظهار اده شول نسنلرله
که اول عیوب محو و قلع اولیجدر آنوک معالجه سینه مشغول
اولا و اکر بنوک کبی دوست عزیز الوجود اولوب
بولنمزسه ممکن که دشمن بو بابده دوستدن دخی انفع اولا
زیرا که دشمن کشنوک جمیع عیوبن اظهار ایتمکده هیچ تقصیر
ایتمز بلکه اول بلدوکی مقداره قانع اولمز زیاده عیوب
و افترا ضم ادر و همین بو معنی درکه جالینوس ددی
آدملرک ایوسنه دشمندن انتفاع واردر و چونکه نفسنک
عیوبنه مطلع اولا آنوک ازالت و معالجه سی تدبیرین

اولا • و بلکل که معالجهٔ امراض بدن طبده نجه که ضدیله
قلنور • همچنان نفسدکی رذایل داخی هم اضدادیله
ازالت قلمق کرکدر • و نجه که قانون طبده اجناس
امراض تشخیص ایدب اسباب و علاماتنه نظر قلمق
کرک • همچنان معالجهٔ نفسده داخی اول قبیح رذیلت
که آنوک ازالت مطلوبدر معلوم قللر • و آنوک
فسادنه و اختلالنه امور دنیاوی و اخرویده
واقف اوللر • اگر بونکله مقصود حاصل اولورسه
فبها و نعمه • و الا شول فضیلته مشغول اوللرکه •
اول رذیلت مقابلهسنده اولا • اگر بونکله داخی اول مرض
نفسانی ایل اولمازسه • نفسی توبیخ و تعییر له اول فعل قبیح اوزرینه

ملامت و مذمت قللر • و اگر بونکله داخی اولمازسه
اکی قوتدن برسن که غضبی یا شهوی در • برسی اوزرینه استعمال
قلمغله تعدیل و تسکین قلالر • زیرا برسی غالب اولیجق
برسی مغلوب اولور • تا بو ایکیسی متکافی اولیجق قوهٔ نطقیه
مجال اولور که تمییز و تعقل قلا • و اگر بونکله داخی حاصل
اولمازسه انواع عقوبات و تکلیف افعال صعبه
و تقلید اعمال شاقه برله تأدیب • و زجر قلمق کرککه
آخر الدواء الکی امراض نفس کثیردر • اما شولکه لایق مقام در
ذکر اولنور علاج جهل جهل یا بسیط در یا مرکب بسیط
اولدرکه علمدن عاری اولا • علمی وار در دیو اعتقاد
اوده • و بو جهل اولده مذموم اولمیه • زیرا بونک نتیجهسی

شول اولا که بو روم دیو زعم ادب تعلمدن فارغ اولا
و فطرة انسان خود بنوک اوزرنه ۰ اما بو جهل اوزرنه
باقی و ثابت اولوب تعلم طریقنه حرکت قلمه مق مذموم در
و بو حالتده رضا ورمک ادنی رذیلتدر ۰ و تدبیر
علاج بودر که آدم حالیله سایر حیوانات حالنه نظر
قلا ۰ که انسان نطق و تمیز ایله سایر حیوانات اوزرنه
منفضل در ۰ و جاهل که فضیلت علم آنده یوق در حیواناتدن
عد اولنور ۰ و بو کلامک مصداقن شول کمسه مشاهده
قلور که مجلس علماده که بحثه شروع قلمشلر اوله ۰ حاضر
اولوب کوره که عالم بحث ادر ۰ و جاهل سکوت ادر
اکا نسبه حاصل اولور که اول جاهل غیر مجلس علومده

سیلد وکی شول جانورلر جعفر دوغنه بکزر که اکر نطقه بکزرسه
بو جماعت اراسنده داخی سیلیدی ۰ و جهل مرکب
اولدر که نفس علمدن خالی اولا ۰ و اعتقاد باطل قلمش
اولا که عالمم دیو جزم اده ۰ و هیچ بوندن اقبح رذیلت
اولمیه ۰ و بو جهلک نفع تدبیر بو اولا که صاحبی
تحریص اده لر علوم کبی هندسه و حساب ۰
و بونلرک براهین کبی اکر بونلره خوض ادب لذة
یقیندن خبردار اولورسه ۰ و شرایط انصاف
رعایت قلورسه ادنی مدة ایچنده اعتقادینک
خللنه واقف اولا ۰ و جهل بسیط مرتبه سنه ارشه
پس تعلمه شروع قلا علاج غضب حرکة نفسیه در

که آنوك مبداء شهوة انتقام در ○ بو حرکت چونکه
عنفله اولا غضب اودی نیار ○ ویورك قینیادماغ
وشریانات دخاندن قرا کوا اولا ○ پس عقل محجوب
اولب فعل ضعیف اولا ○ بو حالتده بو تغیرك
معالجه سی واطفاسی متعذردر ○ زیرا نه مقدار که
اطفایه مشغول اوله لر ○ دخی اشتغال زیاده اولور
وبو حالت بحسب اشخاص مختلف اولور ○ بعضینوك
ترکیب کبریته ترکیبنه مناسبدر ○ که ادنی سببله ملتهب
اولور ○ وبعض یاغ ترکیبنه که ارتغق سببله ملتهب اولور
حکیم انسقراطیس دمشکه بن امیدوارم شول کمی
سلامتلغنه که قتی یللر وطلغه لر آنی انکیندن لره براقه که

ایچنده اولوطاغلر اولا ○ اما بر غضبان ملتهبدن سلامت
قورتلمغه امید وار دکولدر ○ زیرا ممکندر که کمیجلر انواع
حیله ایله آنوك کبی کمی قورتره لر ○ اما هیچ حیله بونوك کبی
غضب تسکین قلمیه ○ چندانکه وعظ ونصیحت وتضرع
ومسکنت قلدلر زیاده اولا ○ وتدبیر علاج بودرکه شرط
عدالت رعایت قلنه ○ وبو خلق کندویه ملکه قلنا ○
زیرا غضب جوردر واعتدالدن چپ طرف افراطکر مکدر
○ ولهذا خطایه حمل اولندی شول کمسلر که قتی غضب ارلکدن
وشجاعتدن دردلر ○ زیرا انجه فضیلته نسبت اولنه ○
برخلق که مصدر افعال قبیحه اولا ○ وکندو نفسنه واصحاب
واقرانه وخدم وحشمنه جور اولا ○ شیله که هر برنه اذا

سببله الن ودلن اوزادب ایدا ایده انجق وامیر المؤمنین علی
کرم الله وجهه دیدی که الحدة نوع من الجنون لان صاحبه
یندم فان لم یندم فجنونه مستحکم واکر جوهر غضب ده
رداءة افراطله اولورسه بو مرتبه دن کچب دلسوز
حیواناته و جمادات اله دخی همین بو معامله قیله ایت
وصغر وچتوك اولدرمکله وقب قجقی اوتمغله تشفی بولا
بلکه بعضیسی یولت و یسل و یغور خاطرنجه اولمسه سوکه
وطلشا پس بونك کبی کمسه مستحق سخریه اولا ارلك
وشجاعتله مستحق مدح اولمیه وصاحب شجاعت چون
حلمله بو طبیعت قهر اده وعقلله بونوك اسبابندن
اعراض قیله کرك که هر حالده عفو واغماز قلب ترك

مواخذت وانتقام قلا وشرط عدالتکه مقتضی
اعتدال در رعایت قلا اسکندردن حکایت درکه
برکمسه اکا عاصی وباغی اولب چوق فسادا اشلمشدی
اسیر قلب کتوردیلر اسکندر آنی عفو ادب
صلح وردی ندیملرندن برسی غضب ادب دیدیکه
اکر بن سن اولسم بونی اولدردم اسکندر دیدی که چون
بن سن دکلم بن سن آنی اولدرمزم
بلکه موت عبارتدر نفس آلات بدنی استعمال
اتمه مکدن شیله که بیتار واشارت کچدی وهم ذکر
اولندیدیکه نفس جوهر باقی در انحلال بدنله فانی اولمز
پس اولمدن قورقمق اکر شول سببله اولورسه که نفسنك

مال و معادنیه وره جقدر ● آنوک قورقوسی سبب جهل
اولمشدر اولا قورقوسی ولمدن ولمیه ● و علما و حکما
خود بو جهلدن حذر قلوب زحمتلر چکدلر ● و ترک لذات
جسمانی و راحات بدنی قلدیلر ● تا که بو جهل مرضندن
قورتلدیلر ● چونکه راحت حقیقی بیوک کبی مرضدن قورتلمغدر
● و مرض حقیقی جهلدر ● پس راحت حقیقی علم اولدی
چونکه عاقللر بقاء ابدی راحت علمده بولدلر ● و سرعة
زوال و انواع هموم و غموم امور دنیاویه مقارن بولدیلر
لاجرم دنیادن شول قدر که ضروریدر قناعت قلدیلر
● زیرا فضول دنیاوی نه مقدار اولورسه داخی زیاده
مؤدیدر ● پس حقیقتده اولم بوجه اوله ● اول حذر قلدقلری

اولمیه ● ولهذا حکما موت اکی نوعدر دمشلر ● بریسی ارادی
و بریسی طبیعی و همچنان حیوة داخی ● و ارادلری موت
ارادیدن شهوات اولدرمک ● و اکا تعرض قلمغی
ترک اتمکدر ● و موت طبیعیدن مفارقت نفسدر
بدندن و حیوة ارادیدن حیوة دنیاوی فانیدر که
اکل و شرب ایله مقیددر ● و حیوة طبیعیدن سرور و غبطه ایله
بقاء جاودانیدر افلاطون دیدی که مت بالارادة
تحی بالطبیعة پس عاقل گرکدر که نقصاندن مستوحش
اوله ● و کماله مستأنس اوله ● و همیشه طلب شول نسنه
اوله که تمام و باقی اوله ● و معلوم قلا که جوهر شریف
الهی چونکه جوهر کثیف ظلمانیدن خلاص بولا سعادته

ابدیه و عالم ملکوت و جوار رب العالمینه واصل
و ملحق اولور پس بو بدندن معلوم اولور که بدبخت شول
کمسه اولا که آنوک مفارقت بدندن لر و آلات
جسمانی و شهوات نفسانیه مایل و مشتاق اولا پس
ضروری آنوک مفارقتندن خایف اولا اما شول
کمسه البته اولوم ضروریدر دیو متنبه اولا لکن بقا
ابدی آرزو قلبه بلکه غایت طول املندن ازون
عمر ممکن اولدغی مقدار آرزو قلبه اکا تنبیه قلنمق گرکدر که
ازون عمره رغبت اتمک حقیقتده نقصان حرارت
غریزیه و بطلان رطوبت اصلی و ضعف اعضاء
رئیسه و آلات هضم و ضعف جمیع قوای اصلی و ملحق در

و بهانه که بو حالته تابع در امراض و آلام و موت
احبا و فقد اصحاب و حصول فقر و انواع شدت
طلب اتمکدر چونکه اکا یقین در حاصل اولا که موت شول در که
ذات و خلاصهٔ انسان بدن مجازی عاریتدن
که طبایع اربعهدن مرکب اولمشدر خلاص بولوب
حضرت الهیه یه که منزل ابرار و دار القرار اخیار در
ملحق اولا تا فنا و استحالتدن ایمین اولا پس همین
بو حالتلرده کندویه رخصت میل و رغبت ورمیه
و تأخیره و تعجیله باکی طوتمیه علاج حزن
غصه الم نفسانی در که فقد محبوب یا فوت مطلوب سببیله حاصل
اولا بونک سبب حرص در شهوت بدنیه یه و حسرتدر

آنوك فقدانينه و بنوك كبي مرضه مبتلا اولان
كرك كه استعمال عقل قلب شرط انصاف صقليه و بلكه
بو عالم كون و فساده هر نه وار ايسه بقاسي محال در
و ثابت و باقي شول نسنه لردر كه عالم عقلده در پس
محال طمع قلميه توقعله طمع قلميه توقع ايله غصه لو اولميه
بلكه همتن باقي نسنه لر طلبنه صرف ايده و شوندن كه مقتضي
فساددر اجتناب قلا و هر نيه كه حاجتي اولا ضرورت
مقدارنه قانع اولا ادخار و استكثار كه موجب مباهات
و تفاخردر واجب الترك بلا تا آنوك مفارقتيله
متألم و زواليله متأسف اولميه شعر
و من سره ان لا يرى ما يسوءه

فلا يتخذ شيئا يخاف له فقدا
و سقراطدن حكايت دركه صوردلر سنوك نشاطك
و قلة حزنك ندندر ايتدي كه بن كوكلوم بر نسنيه
ورمزم كه المدن كدجك غصه لو اولم و عاقل كرك كه
بله هر نه كه متاع دنيادر الله تبارك و تعالينوك
ودايعي در جميع خلقي آنده مشترك قلمشدر و ولايت
استردادينه قدرة النده در نه وقت ارادت قلور ايسه
آلور پس شول كشي كه كندو اختياريله عاريت ترك
ايليه و طمعن و املن قطع ايده اكا ملامت و عار
و مذمت متوجه اولميه و اكر امانت الندن غصبله
ملول و محزون اولور ايسه مستحق ملامت و عار بلكه كفران

نعمت اولمش اولا زیرا که ادنی مرتبهٔ شکر شول اول
که عاریت خوشی کوکلله صاحبنه ردادهلر و اجابت
قلمقده مسارعت قلهلر خصوصا شونلر که مُعیر وردک
عاریتک افضلن و یا احسن طلب اده مراد بو فضلادن
عقل و نفسدر و شول فضایلدر که متغلبلر الی الکا ایرشمیه
مع انکه بو اخس و ارذلکه بیزدن کروالنه هم بزم جانبموز
رعایت قلنوب عدالت مرعی اولمش اولور ابنا
جنسلرا پسنده که المؤمن قلیل المؤنة علاج حسد
حسد اولدر که غایت حرصدن دلیه که جمیع فواید
و منافعله ابناء جنسدن ممتاز اولا و تمنی آنوک
اوزرنه اولا که ایرقدن ایل ولب کندویه مخصوص

اولا و بو رذیلتک سببی جهل و شره و حرصدر زیرا که
جمیع خیرات دنیاوی برکشیه مخصوص ولمق محالدر
چونکه حسودک مطلوبی ممتنع الوجود اولا لاجرم
آنوک حاصلی الم و غصهدن آرتق نسنه اولمیه لاراحة
للحسود کندی دمشلرکه حسد جمیع مرضلردن قبیحرکدر
و سایر شروردن شنیعرقدر زیرا برکمسنه که
خیر ارشدکن دلمیه شر دلمش اولور و غایت شریر
اولدر که غیر دشمنه شر دلیه پس حسود مجموع خلقدن
شریر اولا دایما غصه آندن منقطع دکول و انواع
حسدک قبیحرغی اولدرکه علما اراسنده اولا
نعوذ بالله من ذلک زیرا بر شخص بر نعمتک تمتعیله مخصوص

اولیجق ایروغی آندن محروم اولور • وعلم بوشایدن
منزه در • حال بودرکه علم اتفاق وخرجله • وابناء جنس
آنده مشارکت قلمغله مقتضی زیاده وکمال در • پس علمده
حسد طبیعتده شر مطلق دگلدر • بلکه غبطه داخی حسد
معنی سنه قریبدر • اما فرق حسدله غبطه اراسنده بودرکه
حسدده تمنی زوال نعمت محسوددن شرطدر • وغبطه‌ده
شرط دگول • وغبطه داخی اکی نوع در محمود ومذموم •
غبطهء محمود اولدرکه شوق متوجه اوله • فضایل
وسعادت جانبنه • ومذموم اولدرکه شهوات ولذات
جانبنه • مقالهء ثالثه تدبیرده در • وتدبیر
اکی صنف در • اول تدبیر منزل در • واکنجی سیاست

مدندر • اما صنف اول مشتملدر بش فصله فصل
اول سبب احتیاج منزل ومعرفه ارکان بیان قلنور
بلکه آدم تبقیهء شخصده غذایه محتاجدر • وغذاء نوع
انسانی تدبیر صناعی سوز اولماز • اکمک وچمک
ودکمک کبی • واوکمک ویغرمق وبشرمک کبی
پس بو اسباب تمهید اتمک معاونسوز • والآت و
ادوات سوز اولماز • خلاف سایر حیوانات که
بونلرک غداسی بحسب طبیعت که علف وصو در مهیا
اولمشدر • وچون آدم حاجت مقدار رنجه بهر کونلک
غداسی وظیفه سن هر کونده تمام قلمق محال در • پس بو
جهتدن اسباب معیشت ادخارنده وحفظنده ابناء

جنس مشارکتنه محتاج در و هم حفظنده داخی بر مکانه
محتاج در تا که فاسد اولمیه و نوم و بیدارلق
حالنده خاین الی ارمیه پس منازل دوزمکه حاجت
اولا و شول حسنا حاته که بونلرک ترتیبنه و تحصیلنه
مشتمل در مشغول اولنلر احتیاجه بحسب تبقیه نوع
داخی برزه وجیه احتیاج واردر که توالد و تناسل
حاصل اولا و اوغلان داخی اتا انا تربیتنیوز
اولماز چونکه جماعت چوق اولا بونلرک قوت
تدبیرنده و مصالحنده بر شخص یلکیوز قیام کوسترمک
دشوار در پس اعوان و خدم احتیاج ظاهر
اولا بو بحث لردن معلوم اولدی که ارکان منازل

بیش در اتا وانا و اوغول و خادم و قوت
پس مدبر منزل کرک درکه بو جماعتک قوت و ارزاق
و ترتیب امور معاش و سیاست احوال مصالحنه
قیام کوستره کاه ترغیب و ترهیب وعد و وعیدله
و کاه زجر و تکلیف و یا رفق و لطفله بلک کرک که
مراد منزلدن بو مقام ده او دکول که بلبقدن و کرمشدن
یاپله بلکه شول الفت مخصوصه درکه ار و عورت و انا
و اوغول و خادم و مخدوم و مال اراسنده اولمشدر
پس صناعت تدبیر منزل بو جماعتک حالنه و مصالحنه علی
وجه العموم نظر قلمق اولا و چون اشخاص نوع انسانی
کمی ملک و کمی رعیت و کمی فاضل و کمی مفضول در و جمیع

بوتألیفه وتدبیره محتاج وبهرکیشی کند ومرتبه سنده
برجماعته راعی در وآنلر رعیت در شیله که صاحب
شرع علیه الصلوة والسلام بیوردی کلکم راع وکلکم مسئول
عن رعیته پس بوعلمک فواید عام اولاهم دینده
وهم دنیاده فصل ثانی سیاست اموال واقوات
بیان ایدر ابحاث سابقه دن معلوم اولدی که دنیاده
وادخار اقوات وارزاقه احتیاج واردر امور معاشده
پس بلمک کرک که احوال مالک نظر اوج نسنه ده کرکدر
بریسی باعتبار دخل ایکنجی باعتبار حفظ اوچنجی باعتبار
خرج اما دخل یا تدبیره وکفایته موقوف اولا صناعات
وتجارات کبی یا تدبیر وکفایه موقوف اولمیه

مواریث وعطایا کبی اقسام صناعات وتجارات
چوقدر شول مقدار که بو مختصره موافق در ذکر
اولندی بلکه هیچ روزلو وغنی اولمق کبی
زینت یوقدر وغنا پسبلر نوک یکرکی بر صنعت در که
عدالت وعفته ومروته قریب اولا وشره وطمعدن
وارتکاب فواحش وتغلب وظلم وعار وبدنام اولمقدن بعید
حاصل اولان مالدن ارزاق اولا واما حفظ مال داخی
اوچ شرطله کرک اول اولدر که اهل منزلک معیشتنه
خلل اولمیه ایکنجی دیانته خلل کلمیه اهل حاجتی محروم ایتمکله
واوچنجی رذیلته مرتکب اولمیه بخل وحرص کبی
پس بو شرطلری رعایت قلمق کرک که خرج دخلی مقابل

اولمیه • و زیاده داخی اولمیه بلکه خرج اکسك اوله
و عاقل کرك که اموال و اقوات ذخیره قلمقده غافل
اولمیه • تا ضرورت و تعذر کسب و قلتده و قحط
و خسته‌لق ایامنده صرف اده و مثلدر که
اولی بودر که مالنوك برزی نقد اولا • و برزی
اجناس و امتعه • و برزی املاك و مواشی اولا
تا اگر بر صرف هلاك اولورسه • اکی طرفدن آنوك
جبری اولا • و اما خرج و انفاق کرك که اول احترازات
رعایت قلنه • و ثانیا مصارف • اما احترازات
کرك اهلنه تقتیر نفقه قلمیه • و اسراف و تبذیر قلمیه
و شهوات و لذات زایدیه صرف • و وجه واجبدن

زیاده ریا و مباهات ایچون صرف اتمیه • و اما
مصارف مال اوج صنفده محصوردر • اول لوجه الله
تعالی صرف اولنان صدقات و زکوة کبی • و اکنجی
سخاوت و بذل و جمیله اولان در • هدایا و تحف
و صلات کبی • و اوچنجی ضرورت و جمیله صرف
اولنان در • مصلحت منزل کبی که مأکل و ملابس و بنوك
امثالی در • و یا دفع مضرات کبی که ظلمیه و سفهایه ویرلور •

فصل ثالث سیاست و تدبیر اهلنك بیانندادر

بلکه تأهله باعث اکی نسنه در • حفظ مال و طلب
نسل داعیهٔ شهوة یا غرض آخر دکول • صالحه عورت
کشنوك شریکی اولور مالده و کدخدالقده و تدبیر

منزلده ونایب اولور غایب اولدوغی وقت
عورتڭ ایوسی شول درکه عقل ودیانتله وعفت
وفطنت وحیا وشفقت له ورقت قلب وکوتاه زبان
ومطیع شوهر اولماغله متصف اوله وآزاد عورت
جاریه دن وبکر ثیبه دن یکرکدر واگر بو اوصافله
جمال ونسبت وثروت داخی مقارن اولورسه انواع
محاسن مستجمع اولمش اوله وهیچ آندن یکرک متاع
دنیا اولمیه واگر بو اوصافدن بعضی مفقود اولسه بو لنفسه
کرککه عقل وعفت وحیا البته موجود اوله وکرککه
عورتڭ جمالی باعث اولمیه خطبه سنه زیراکه عفتله
آز بولنور بو جهتدن که جمیله عورته طالب وراغب

اولدرکه مستوره اولمیه هر مجلسده ارک قتاشنده
تهمت اوله لر واما خضراء الدمن شول جمیله عورتدرکه
بد اصل اوله آنوک کبی عورتی شول منبلده بتن
چمنه تشبیه ایتمشلر فصل رابع اغول قز واتا انابیه نده
وسیاستنده در واخر فصل آداب کلی بیاننده در
چونکه اوغلان وجوده کله اول ایو آدقومقله
ابتدا قلمق کرککه احمق ومعلول اولمیه زیرا ایرز
عادة اوغلنه اکثر دایه سودندن سرایت ایدر
چونکه رضاع تمام اوله تأدیب وتهذیب اخلاقه مشغول
اولمق کرک یرمز خلق وبد عادت طوتمزدن الرو
زیراکه اوغلان سببله مستعد اولور یرمز خولره ارتق

میل ایدر • بلکه کرک بهر اوغلانک تهذیب اخلاقنده
طبیعته اقتدا قلمق کرک • یعنی هر قوت که اوغلانک
بنیتنده ارتق اولا • اول قوتک تکمیلن مقدم طوتمق
کرک • و اول نسنه که قوت تمیز آثارندن اوغلانده
ظاهر اوله رجا ایدر • پس آنی صقلمق کرک • و ابتدا
تأدیب اوغلانک اولدر که آنی اضدادیله •
یعنی طبیعته مخالف اوغلانلرله مختلط قلمیه لر • زیرا که
طبیعتی پیاده در • هر طبیعتی اقرانندن تیز قبول
ایدر • پس آنکا اول عقل و تمیز و دیانته متعلق
نسنه لر تعلیم ایده لر • نسبه و ماله متعلق نسنه لر تعلیم
قلمیه لر • یمک و اچمک و فاخر لباسلر کیمک رغبت

اندرمیه لر • قلاغنه شیله براقلر که ملون و منقش قفتانلر کیمک
عورتلره لایقدر • اولوکشیلرک هنر اهلنوک
لباسینه کیمکه التفات یوقدر • بعد هذا معلمه وارلر
اشعار و اخبار که آدابه مشتملدر حفظ ایتدره لر • و
یرمز شعرلردن که تغزل و عشق و شرب خمره مشتملدر منع
ایده لر • امرء القیس و ابونواس شعری کبی • و طعام
یمکده و لباس کیمکده • و سوز سویلمکده • و طورمق و اوتورمق
آدابن شیله که آخر فصلده ذکر اولنسا تعلیم ایده لر
و کرک که آنوک معلمی عاقل و دیندار • و خلوق و شیرین
زبان و وقارلو و هیبتلو و مروتلو و نظیف اولا • و اخلاق
ملوکدن و آنلرکله مجالست قلمقدن • و هر مرتبه لو

آدملرله مخالطه و محاوره قلمقدن خبردار اولا واولی
اولدرکه اوغلانک طبیعتنه نظر قلهلر تفرس ادهلرکه
قابلیت واستعدادی نه صنعته درونه علمه در پس آنی
اول نسنه نوک کسبنه مشغول ادهلر زیرا هر شخص جمیع صنعت
قابل دکول چونکه اوغلان صنعت کسب اده اولی اولدرکه
آنی اورالر و تجملاتن آیرالر و فرس پادشاهلر نوک
عادتلری شیله ایمش که اوغلانلرن حدم وحشم اراسنده
تربیت اتمزلرمش بلکه براعتماد اتدکلری آدمه برطرفه
کندررلرمش تا که قتی و خشن درلکله بیمکده وکیمکده نشو
ونما بوللر و تنعم و تجملدن حذر قلهلر واهل اسلامده
داخی روءساء دیلم عادت بیلمش آداب تکلم کرکه

چوق سویلمیه وکمسنه نک سوزن قطع اتمیه وکمسه
حکایت سویلیسه اول حکایتی کندو داخی واقف
اولسه اول حکایت تمام اتمینجه وقوفن بلدرمیه
وبرنسنه که آنوک غیرندن صورالر کندو جواب ورمیه
واکر جماعتدن صورسلر آنلردن سبقت قلمیه واکر
برکشی جوابه مشغول اولسه کندو داخی یکرک جوابه
قادر اولسه صبر اده تا اول سوزن تمام ایدنجه اکر
کشی سویله شورکن آنی سوزده مشارکت قلمدن دخل اتمیه
واولولرله سوزی کفایت وضبطله سویلیه آوازن
یجه ایلمیه وآهسته داخی ایلمیه بلکه اعتدال صقلیه
وهر سوز که سویلمک دلیه خاطرنده تمام مقرر قلمینجه سویلمیه

وسوزی مکرر قلمیه مکر که حاجت اوله ومزاح منکر
ولجاج قلمیه خصوصا اولولارله ومناظره و
محاورده‌ده طرف خصم غالب اولسه انصاف اده
واوغلانلر وعورتلر ودلولر ومستلر مخاطبه‌سندن
ما امکن احتراز قیله وکرک که سویلمکدن دکلمک ارتق
اوله برحکیمدن صوردیلر که نیچون استماعک نطقدن
زیاده در ایتدی زیرا که بزه اکی قولق وبر دل ویردی
یعنی اکی سوزک مقدارنجه دکله آداب الاکل
اول صفرایه اوتورجق الن یوزن واغزن یویا
پس تناوله بسمله باشلیه استعجال ایلمیه وبرمقلری اوجیله
یه ولقمهٔ بیوک ایلمیه وتیز یودمیه وچوق اغزنده

طوتمیه بلکه اعتدال صقلیه والن وبرمغن بلمیه واوکنده
الوان طعام اولسه هر برنه تمقمیه وایو نفیس طعام
آز اولسه حرص کوسترمیه بلکه الشدره وکمسیله بله ییه
اکا نظر قلمیه واوکن آری طوته شیله که برکشی اتمک
اوکندن بقیهٔ طعام آلسه یسه نفرت طوتمیه واغزندن نسنه
چقاروب اتمک اوزرنه ویا صفرایه قومیه
وخلقدن اول الن طعامدن چکمیه اکر طویدیسه برکیبا
اولا وخلقدن ~~الن~~ اصکره کندو یمیه ودیشین
خلق اچنده آرتمیه ودلیله دشندن چقردوغن یودمیه
برقه آداب خدمة الوالدین شرف عدالت بخیلکزندن
بو آداب اجمالا معلوم اولور اما طریق تفصیل بودرکه

چون بیقار و ذکر اولندی که مقتضای عدالت اولدر که
الله تبارک و تعالی نک نعمتلری مقابله سنده شکر
و عبادت واجبدر بحسب استطاعت پس الله
تبارک و تعالی نعمتلرندن صکره هیچ اتا و انا خیری
کبی بو قدر زیرا وجود ولدک اسباب ملاصقنده
اول سبب اتادر و بعده سبب تربیت و کمال و فوائد
جسمانی که نشو و نما و تغذیه و هر نه که بقاء شخصه
آدمدر اتادر و بعض تدبیر نفسانی و کمالات که ادب
و هنر و صناعات و علومدر اتا سعی و جهد سبیله در
و ثانیا انادر که ابتداء وجود ولده اتایله سببیتده
مشارکدر و طقوز آی حملنده و بو نجه خطرلره آلامه

ولادتنده مخصوصدر پس الله تبارک و تعالی حقوقن
ادا ایتمکدن صکره هیچ اتا و انا حقوقن رعایت قلمق کبی
فضیلت اولمیه و لهذا قرانده اعتراف وحدانیته
احسان مقارن قلدی و هر مقامده انلرک حقوقن
مرتبه ثانیه ده قلدی بلکه اتا و انا حقوقن رعایت قلمق
اوچ نسنه ایله اولور اول خالص دوستلق کوکلده
و بونلرک رضا پسنده قولله و فعله جهد و سعی قلمق تعظیم
و اطاعت و حلم و تواضع و بونلرک امثال کبی
و اکنجی بونلرک نفقه سنده مساعده قلمق طلب قلمقدن شویله که
شائبه منت و طلب عوض اولمیه و اوچنجی بونلره
خیر صنمق دنیالرنه و آخرتلرنه ظاهرا و باطنا و وصیتلرن

یرنه کتورمک درلکلرنده والدکلرندن بلکه بو فضیلتک
ضدی که رذیلت در عقوق والدیندر اول فضیلتک اوچ
قسم مقابلهسنده بنوک داخی اوچ قسم معلوم اولور
وشول کمسهلر که اتا وانا مثابهسنده دردلر وعمّلر وطایلر
واولو قرداشلر بهم رعایت حقوقدن آنلرک کبی اوللر
والله الموفق فصل خامس سیاست عبید وخدم بیانندر
ادر بلکه خدم وعبیدی اوده کشینک الی وایاغی
اعضاسی مثابهسنده در زیرا هر مصلحت که کشینک
کندو اعضاسیله اشلنمک در بونلر قایم مقام اولوب
اشلرلر واکر بونلرک وجودی اولمسه ابواب راحت
جمیع مسدود اولیدی وکشینک مهابت وعزّة

ووقار اولمیدی پس کرکدر که بونلرک وجودنه شکر
ادهلر وشیله بیلهلر که الله تبارک وتعالینک ودایعیدر
بونلره انواع رفق ومدارا ولطف ایدب استخدام
ادهلر زیرا بونلرداخی ملول وسست اولوب اعضالری
قلور ودواعیه وحاجات بونلرده داخی موجود اولور
پس بونلرک حقنده انصاف وعدل رعایت قلمق کرک
وخدم طوتمغک طریقهسی بودر که تجربه وادب احوالنه
مطلع اولدقدن صکره ویا فراستله کی نظر قلمقدن
صکره طوتلر ومختلف صورتلو آدمدن احتراز ایدهلر که
اکثر بودر که خلق خلقته تابع اولور وفرس مثللرندن
کلمشدر که ایو نسنه زشت صورتلو بعید وحدیث کلمشدر که

اطلبوا الخیر عند حسان الوجوه و اعوردن و اعرجدن
و ابرصدن و بونلرک مثللرندن اجتناب کرک و شول که
حیالو و قلیل العقل اولا یکرکدر شوندن که زیرک
و بی شرم اولا زیرا که حیا بو بابده جمیع خصلتدن
یکرکدر و کرک که خدمتک خاطرنه شیله مقرر قلهلر که
هیچ ایرلمق و ترک ایدلمک دکول تا که شفقت
و محبتله خدمته قلا زیرا بنوک خلافن بلمک و یا
هر کناه ایچون آنی آیرب اراق اتدکلرن بلمک
کندوی اول خدمتده رعایت و یولن کچی بلور
و کرک که بونلرک مأکل و مشارب و ملابسن باننده
اهمال و اخلال قلمیه بلکه جمیع مالا بدندن آنی مقدم

طوتا و بعض وقت آنلرک اجتهادن تعیین قلا و تادیب ایلین
بحسب جنایت قلا و عفو طریقن بالکلیه سد اتمیه
و اکر توبه دن صکره مراجعت قلورسه عقوبت اده
اما اصلا خدمتدن امیدن قطع اتمیه و اکر اصرار ایدرسه
تیزجک نفی اده و ابعاد اده تا که انوک فسادی ایرق
خادمه سرایت قلمیه و قول آزاد خادمدن یکرکدر
اما اصناف خدم عرب نطق و زیرکلکله موصوف
اولور اما جاهلی و شهوانی اولور و عجم عقل
و نظافتله موصوفدر اما بخیل و حریص اولور
و روم وفا و امانت و شفقت و کفایتله موصوفدر
اما بخیل و لئیم اولور و هند قوة حس و حدس و فهمله

موصوف در ● اما متکبر و بدنیت و مکار اولور ●
و ترک شجاعت و حذمته و حسن منظر له موصوف در ●
اما غدار و قاسی القلب اولور ● والله الهادی الی الصواب
اما صنف ثانی سیاست مدنده ● و اول مشتملدر
اوچ فصلی فصل اول انسانک تمدنه احتیاجن
بیان ادر ● یقار و کچدیسی که هر موجودک کمالی واردر
بعضی سنوک کمال بالذات در ● اجرام سماوی
کبی ● و بعضی سنوک کمال وجودندن متاخردر
پس هر نسنه نوک که کمال وجودندن متاخر اوله ●
البته اکا نقصاندن کماله حرکت کرک ● و اول حرکت
بی معونت اسباب اولمغه یرمز ● پس نوع انسانی

که اشرف موجودات عالم در ● کندو نوعنک داخ
ایرق انواعک معونتنه محتاج اوله ● اما ایرق انواعنه
احتیاجی ظاهر در ● بو مقامده آنوک بیان لازم
دکول ● واما کندو نوعنه احتیاج بودر که ● اکر هر کشی
کندو غداسی و لباسی و مسکن و سلاحی ترتیبنه
مشغول اولسایدی هر صنعت علی حده اکر نبه تمام
اولیدی ● تا آلات زراعت و حصاد و طحن و عجن مهیا
قلیدی ● پس بو اشغالده آنوک عمری غدا حاصل
ایدنجه غدا سوز فانی اولیدی ● و بو معنی در که اخبارده
درلر که آدم علیه السلم چونکه دنیایه کلدی ● و غدا
طلب اتدی ● بیک صنعت اشلدی تاکه اتمک

بشدی • و بیک بر کچی صنعت اولدی که صونتدی
یدی • پس اختلاف صنایع حکمة الله درکه هر برن
براشه مشغول قلدی • و هر برن کندو اشنه خشنود
قلدی • و چونکه وجود نوع معاونتسوز ممکن دکل و معاونت
داخی اجتماعسوز محال در • پس نوع انسانی بالطبع
اجتماعه محتاج اولا • و بو نوع احتیاجه تمدّن درلر
اشتقاق مدینه‌دندر • و مدینه هر موضع درکه خلق
آنده جمع اولوب انواع صناعتله بر برنه معاون
اولالر تا که سبب معیشت اوله و حکما دیدکی که الانسان
مدنی بالطبع مراد بو در • چونکه اشخاص انسانک
بو اجتماعده مقاصد مختلف در • کمنوک حصول

لذت و کمنوک تحصیل کرامت اکر بونلری کندو
طبیعتلرنه قورلرسه • بونلرکله تعاون میسر اولمز
زیرا که متغلب جمیعن قول و خدمتکار ادنور • و حریص
جمیع فوایدی کندویه حصر ادر • چونکه اراده منازع
اولا • هر بر نوک افسادنه مشغول اولور • پس بالضروره
بر تدبیر کرک که هر برن کندو منزلنه و مرتبه سنه و حقنه
قانع قلا • و هر برنوک برسی اوزرینه تعدّیسن
ظلمن دفع اده • و بو تدبیره سیاست درلر • پس بو
تدبیر اکر بر قانون حکمت واقع اولورسه موءدّی
اولا کماله • اکا سیاست الهی درلر • و اکر شی آخر
واسطه‌سیله اولورسه آنی اضافت قلر • و اقسام

سیاست انواع در • و بو مقامده مطلوب اکی
نوع در • بری سیاست آلهی • و اکنجی سیاست ملک
و اول اولدر که تدبیر جماعت اولا • شول وجهله که
بونلره نظام امور حاصل اولا • شول قانون اوزره که
ناموس آلهی وضع اتمشدر • پس تقدیر اوضاعده
بر شخصه احتیاج اولا که • الهام آلهیله ایرقلردن
ممتاز اولا • تا که اکا منقاد اولالر • و اول شخصه
قدما عبارتنده ناموس دیدلر • و آنوک اوضاعنه
و احکامنه ناموس آلهی دیدلر • و محدثلر و فقها عبارتنده
اکا شارع دیدلر • و آنوک اوضاعنه شریعت دیدلر
و تقریر احکامده بر شخص اولا که • تأیید آلهی ایله

آیرقلردن ممتاز اولا • تا آنلری تکمیل قلا • و بو شخصه
قدما عبارتنده ملک علی الاطلاق دیدلر • و آنوک
احکامنه صناعت ملک دیدلر • و محدثلر و فقها عبارتنده
اکا امام دیدلر • و آنوک فعلنه امامت دیدلر • پس معلوم
اولدی که هر قرنده • و هر زمانده بر مدبره احتیاج
وار ایمش که آنوک ولایت تصرف اولا • جمیع جزئیاتده
و بحسب ناموس اقامت مراسم و تکالیف قلا •
و چونکه تألیف اهل عالم اشبونک اوزرنه مقرر اولمش
اولا • شونلر که بو تألیفدن طشره اولالر • و وحدت
و انفرادی اختیار قلالر فضیلتدن بی نصیب اولالر
زیرا که ابنای نوعک معاونتندن اعراض ایدوب عزلت

اختیار قلمق بونلره احتیاج وارکن جور وظلم محض اولا
وچونکه غلت ووحشت سببیله شول رذایل که بونلرك
طبیعتنده بالقوه موجود در ظهوره کلمز • پس شول کمسلر که
قاصر النظردر • بونلری اهل فضایل صنوب اعتقاد قلورلر
بو توهم خطادر • زیرا عفت اول دکل که ترك شهوة بطن
وفرج قلهلر بالکلیه • بلکه شولدر که هر نسنهنوك حدودن
وحقوقن صقلیه • وافراط وتفریطدن اجتناب
قلا • وعدالت اول دکلدر که کورنمیان آدمه ظلم اتمیهلر
بلکه خلقه معا انصاف قاعدهسی اوزرنه اولا •
والا بر کمسه که خلق اراسنده مختلط اولمیه سخاوت آندن
نجه صادر اولا • ویا هولناك وخطرلو یرلره دپشمه

آنوك شجاعتندن معلوم اولا • وچون بر مشتها صورت
کورمیه اثر عفت نده ظاهر اولا • واکر تأمل قلیلر
بو طایفهٔ جماداته وامواته تشبیه قلهلر • اهل فضیلة
تشبیه قلمیهلر والله اعلم **الفصل الثانی** سیاست ملك
وآداب ملوك بیان ادر • بلکه سیاست اکی قسمدر
بری سیاست فاضله • واکا امامت درلر • و
اول سیاست جمیع سیاسات در • وغرض آندن تکمیل
خلق ونیل سعادت در • واکنجی سیاست ناقصه در
تغلب درلر • وغرض آندن استعباد خلق • ونیل شقاوت
ومذمت در • وصاحب سیاست فاضله که امام در تمسك
قلور عدالتله • ورعایای دوستلر منزلسنده کورر

وشهر وولایت انواع خیر ایله طولدرر • وکندوی تمام ملک
شهوات قلور • ومتغلب تمسک قلور جور ایله ورعیت
خدم وعبید مثابه سنده قلور • وشهر وولایت شرور
عامیله طولدرر • وکندوی مملوک شهوات قلور •
وخیرات عامه امن وسکون در • وبر بر ایله مودتدر
وعدل ولطف ووفا وبونلرک امثال در • وشرور عامه
خوف واضطراب وتنازع وجور وعنف وغدر وخیانت
وبونلرک امثال در • وخلق هوا کی حالده داخی ملوک
نظر قلورلر • وبونلرک سیرتنه اقتدا ادرلر • وبوندندر که
درلر الناس علی دین ملوکهم • والناس بزمانهم اشبه
بآبائهم بلکه طالب مملکت کرکدر که بدی خصلت جمع

ایلیه بری ابوة که موجب محبتدر • وخلق کوزنه مهابت در
آسانلغله اکنجی علو همت در تهذیب قوة نفسانیه ایله وتعدیل
غضب وقلع شهوتله حاصل اولور واوچنجی متانت
رای درکه نظر دقیق وفکر صحیحله وتجاربله حاصل اولور
ودردنجی عزیمت تمام که اکا عزم الرجال وعزم الملوک
درلر • وبو فضیلت ثباتله ورای صحیحله حاصل اولور
وملکلرک اخلاقنده بوندن یکرک یوقدر حکایت
مأمون خلیفه دن که اکا کل یمک آرزوسی ظاهر اولدی
وآنوک زیانی آنوک جسمنده غالب اولدی •
وبو مرضک علاجنده اطبا مجتمع اولوب چندانکه
معالجه قلدیلر اثر ظاهر اولمدی • جمیع بنوک اندیشه سنده

ناگاه ندیملرندن بریسی كلوب بو حالی مشاهده قلب
دیدی كه یا امیر المؤمنین فاین عزمه من عزمات
الملوك پس مأمون اطبایه دیدی كه بنم معالجه‌مدن فارغ
اولك كه اول حاله بن داخی عودت اتمازم دیدی •
وبشنجی شدایده صبر اتمك وطلبده ملازم اولمق بی مماطلت
والتنجی غنا وثروتدر ویدنجی اعوان صالحدر •
بلكل كه تدبیر حفظ دولت اكی نسنیله اولور • بریسی تألف
اصدقا • وبریسی تنازع اعدا • حكمادن حكایتدر كه
چون اسكندر مملكت دارایه غلبه قلدی • عجم طایفه‌سن
قتی چوق ویراقلو ومتفق بولدی • وهم بو طایفه‌نك
قاعده‌ٔ دیانتدن ومعدلتدن خارجدی • پس خوف

اتدیكه بونلر اتفاق ادب دارانوك انتقامن قصد
ادەلر پادشاه مشغول اوللر دیو • بو اشدن متحیر اولدی •
حكیم ارسطاطالیسه مشورت قلدی • ارسطاطالیس دیدیكه
بونلرك آرا وتدبیرن متفرق قل • تا بری برله مشغول
اوللر • سن بونلردن فراغت وسلامت بولاسین •
پس اسكندر داخی هر بریك • وهر طایفه‌نك بكلرین بریره
یرینه دكدی • اول عهددن تا اردشیر عهدینه دكین عجم
طایفه‌سی اتفاق ایدمدیلر كه اسكندر ظفر بوللر • پس
پادشاهه واجبدر كه رعیت حالنه نظر قلا • وقوانین
معدلت حفظ اده • زیرا كه قوام مملكت عدالله‌در •
وشرط اول معدلتده اولدر كه جمیع اصناف خلق

متکافی طوتا یعنی بری برندن ترجیح و زیاده قلمیه
بلکه ارالرنده اعتدال رعایت قلنجه که امزجهٔ معتدله
عناصر اربعه تکافؤیله حاصل اولور • مثلا اول اهل
قلم که علما و فقها و قضاة و کتاب و حساب و مهندسلر
و منجملر و طبیبلر و شاعرلر کبی • که قوام دین و دنیا
بونلرک وجودیله در • و بونلر صو مشابه سنده در طبایع
اربعه ده • و ایکنجی اهل سلاح و مجاهدلر و غازیلر و اهل
شجاعت و اعوان دولت که نظام عالم بونلرک توسطیله در
و بونلر اود مشابه سنده در طبایع اربعه ده • و اوچنجی
اهل معامله و تجار و اهل صناعات و حرف و جباة
خراج و بونلر هوا مشابه سنده در طبایعده • و دردنجی

اهل زرع و حرث در که • اقوات خلق بونلرسز متعذر در
و بونلر طپراق مشابه سنده در طبایعده • شویله که
عناصردن برسی باقی عناصر اوزرنه غلبه قلورسه انحراف
مزاج و انحلال ترکیب لازم کلور • همچنان
بو اصنافک داخی برسی باقیسی اوزرنه غلبه قلورسه
امر اجتماع منحرف اولور • و فساد نوع لازم کلور
و حکما الفاظندن بو معنی ده کلمشدر که فضیلة الفلاحین
هو التعاون بالاعمال • و فضیلة التجار هو
التعاون بالاموال • و فضیلة الملوک هو التعاون
بالاراء و السیاسة • و فضیلة الالهیین هو التعاون
بالحکم الحقیقیة ثم هم یتعاونون علی عمارة المدن •

بالخیرات والفضایل و شرط ثانی معدلتده اولدر که
اهل مدینه نوک افعالنه و احوالنه نظر قله لر مثلا
شول کمسه لر که خیر در اکرام و تبجیل قله لر و شول که متوسط
الحال در آمن طوتب خیره تحریض ایده لر و شونلر که شریر در
انواع زجر له تأدیب و اصلاح اتمک کرک واکر
متجاوز الحد اولورسه شرلرن ازاله اتمک واجبدر
و حکما اختلاف اتمشلر که آنوک قتلی جایز اولامی
یا خود اولمیامی و اکثرنوک رای بودر که اعضاسندن
شول عضو که آلت شر در الی و ایاغی و دلی کبی
کسلر قتلنه تجاسر قلیه لر زیرا که تخریب بناء الله در که
حق جل و علا بو بنیه ده آثار حکمت اظهار قلمشدر

و آنوک اصلاح و جبری ممکن دکلدر و بو عقلدن بعیددر
و اوچنجی شرط معدلتک بودر که قسمت خیراتده
خلق ارا سنده تسویه رعایت ایده لر و استحقاق
و استعداد اعتبار قله لر و خیرات مشترک سلامت
و اموال و کرامات و بونلرک امثالی در پس
هر کشینوک که بو خیراتدن نصیب و قسط وار در
اول مقداردن زیاده و نقصان قلمق جور اولا
بلکه که قانون عدله رعایتندن صکره تدبیر مملکتده
رعیته احسان اتمک کبی فضیلت یوقدر و احساننده
اصل بودر که ما امکن خیرات قدر واجبدن زیاده
بونلره ارشدن و کرک که اصحاب حاجاتدن محجوب

اولمیه • وغمّاز سوزن اشتمیه • ودایم خلق آندن
خوف ورجا اچنده اولا • وظلمه دفعنده و
یوللر امننده وحفظ ثغورده تهاون وتقصیر قلمیه •
ومجالست واختلاط اهل ایله • واهل فضل ایله اوله
وفکرن برلحظه تدبیر مملکتدن خالی قلمیه • زیرا که پادشاهک
فکری مملکت صقلمقده لشکر قوتندن عظیم در • شویله که
اگر تمتعه وتلذذه مشغول اولب مملکت تدبیرن اغفال
ادرسه مملکته خلل کلا • ونظام قلمیه • وگرک که سرّن
مستور طوتا یعنی که مشورت صاحب عقل وصاحب
همت وعزیز النفس کشیلرله اوله • ضعیف العقل کشیلرله
وعورتلرله واوغلانلرله اولمیه • بونلره سرّن دیمیه •

وگرک که دایم جاسوسله دشمن احوالن وتدبیرن بله
ودشمنه استمالت وطلب موافقت قلمقده جهد اده •
تا حدی که هیچ مقاتله ومحاربه یه احتیاج اولمیه •
واگر احتیاج اولورسه گرک که غرض خیر وطلب دین
اولا • تغلب وتفوق نیت قلمیه • ومحاربه یه اقدام
قلمیه • الا ظفره وثوقدن صکره • وچری وخدم
وحشم متفق الکلمه اولمینجه حرب اتمیه • وپادشاه
کندوسی محاربه یه جرأت اتمیه • وتدبیر لشکر اچون
برکمسه اختیار قلا که اوچ نسنه ایله موصوف اوله
اول اولدر که شجاع وبهادر اولا • وبو صفتله تمام شهرت
طوتمش اولا • واکنجی اولدر که رای وتدبیرله مشهور

اولا • وانواع حیل وخدع بله • واوچنجی اولدرکه
چوق ممارست قلمش اولا حروبده • وصاحب تجارب
اولا • اردشیر دمشکه شونده که عصا کفایت اید
تازیانه اورمیه لر • وشونده که تازیانه کفایت ایده
شمشیر استعمال قلمیه لر • ودمشلرکه ربح تجار اعتبار
قلمق کرک • شیله که سلاح والآت وعسکر صرفنمقده
جهد تمام قلمق کرک تا زیاده فایده بولمینجه اقدام
اتمه مک کرک • وحرب یرنه نظر اتمک کرک شیله که
چری طرحق یر محکم اولا • ومحاربه یه موافق اولا
وحصار وخندق استعمال قلمیه • الا مکر که ضرورت
اولا • زیرا بونسنلر موجبدر دشمن تسلطنه • ودشمن حقیر

وآزکورمک کرک • وتمام عده ویراق قلمق کرک
وچونکه دشمنه ظفر بولا • تدبیری ترک اتمه مک کرک
واسیری دری طوتمغه مهما امکن سعی ایدوب اولدرمک
کرک • زیرا اسیره قلمغک فایده لری چوقدر • وظفردن
صکره قتله امر اتمیه • بلکه عفو اوده زیرا که دشمن ظفردن
صکره ممالک ورعایا مشابه سنده در حکایت درکه
ارسطالیسه خبر ارشدی که اسکندر بر شهره ظفر
بولدوغندن صکره اوزرلرندن قلیج کتورمدی دیدلر
ارسطالیس عتاب یزدی که اکر دشمنه ظفردن الرو
عفو اتمکده معذورسک ظفردن صکره نه عذرک
واردرکه • الک التنذا غنی الدرپسن ددی

وعفو ایتمکده ملوکك اولی در غیریندن زیرا که عفو
بعد القدرة کورکلو اولدی ددی

فصل ثالث

سیاست و آداب اتباع ملوك بیانیدر بلکل که
عامهٔ خلق ملوکك ورؤسایله معاشرت قلمق شویله کرك که
بونلره نصیحت وکوکلدن هوادارلق اده بونلرك محامدنده
وستر عیوبنده غایت جهد قله و بونلرك اوامرنده
ونواهیسنده طیبت خاطرله و انشراح صدرله امتثال
کوستره کراهیت وانقباض کوسترمیه و بونلرك
احتشامن و هیبتن صقلمقده مبالغه قله و بونلره برحال
وملالت عارض اولسه جانن ومالن دریغ ایتمیه
وشول کمسه که ملوك خدمتن ایتمامش اوله اولی ودر که

بونلره قرب طلب ایتمیه زیرا که سلطان صحبتن اوده
کرمکه واصلانکه کستاخلق ایتمکه تشبیه ایتمشلر و هر کمسنك که
بونلرکله معرفت اوله و بونلرك قربنده وجوارنده
اوله عمری معیشتنده و تمتعنده لذتی اولمیه واما
شول کیشی که بونلرك خدمتنه مشغول اوله طریقی اولدر که
هر نه اشده که تعیین قلمشلر اوله اول اشده ملازم
ومجد اوله وجهد قله که هر نه وقت طلب اولنسه
غایب اولمیه حاضر بولنه اما شول ملازمت وحضورکه
ملالته مؤدی اوله آندن احتراز قله و هر نه که مخدومندن
صادر اوله خادم آنی مدح اده شیله که هر اشنك
بروجه جمیل اوله پس اول وجهه حواله قله

واكر كندو مخدومنك اشى و مصالحى اكا مفوض اولمشيسه
شيله كه آنوك وزير و يا كتخداسى اوله طريقى اولدركه
هر مصلحت كه آنوك راى خلافنده در و متضمن
فساددر آنى دفع اتمك لطف و تدبير طريقيله
كركدر امر و نهى وجهيله اتمامك كرك زيرا ملوك
تشبيه اتمشلر شول طاغ استندن دكلن سيل كه آنى
بركمسه بردفعيله ميل اتدرمك دلسه هلاك اولور
اما اول بر طريق و مدارايله تلطف قلب بر طرفن
خاشاكله سد اتسه بر طرفنه داخى هم چاره قلا
و تدريجله اوقات خلواتده و مواضع مناسبتده كچنلرك
امثالن و حكايتن و لطيف حيله لرن نقل ايدب

بيان قلا و كتمان سرنن ما امكن جهد ايده
و بلمك كرك كه ملوكك همتلرى واردركه آنوكله منفرد
اولمشلردر و اول ولدركه اول همتلرى جميع خلقدن
استخدام و تعبد استرلر و كندولرى اول اشلرده و ساير
امورده مصيب بلورلر و بونوك سبب اولدركه
خلقك بونلره مدح چوق اولور و هر نه كه اشلرلر
و نه راى و تدبير قلورلرسه صواب و مستحسن كورلر
و بونلردن نه جرم صادر اولورسه بونلره حواله قلمية
اكرچه كه بونلركله غايت انبساطى داخى اولورسه
واكر كندويله آنوك اراسنده بر حال واقع اولسه كه
آنوك قبحى اكى سندن بريسنه عايد اولسه جهد ايده

اول قبحی کندویه راجع قلہ آنی تنزیه ایده فی الجمله

شول نسنه که مخدوم قتنده مکروه و مذموم اولا • آنوک

رعایتنده نظر دریغ قلمیه • وکرکدرکه ملوک خدمتنده

اولان بونلردن جذب منافعده تلطف عظیم قلا •

البته سؤال و الحاح اتمیه • وطمع و حرص کوسترمیه

وکرکدرکه ملوک و رؤسادن اسباب منافع طلب

اولنه • نفس منافع طلب اولنمیه • و بوسوزک حاصلی

بودرکه منفعت مخدومنه طلب قله مخدومندن طلب

قلمیه • زیراکه اولوردن فایده طوتاندن ملول اولورلر

و بونلره فایس ادن عزیز کورلر • واکر مخدومندن

عتاب یا سخط کوررسه آندن شکایت قلمیه • و عداوة

وکین کوکلنده طوتمیه • بلکه جهد ایده آنوک کوکلندن

عتابن زایل قله هر نه وجهله اولورسه آداب

ابن المعتمد ذکر اتمش که اکر سلطان سنی قرداش

ادنورسه سن آنی خداوندکار بل • و نه قدر که سنی

یقین ایدرسه سن آنوک تعظیمنده زیاده قل •

واکر قتنده کی منزلت و مرتبه بولورسک • متواتر

تملق و تضرع قلمه که اول وحشت ویادلق علامتدر

مکر خلق اراسنده اولا که اول وقت لابدر • و ملوکه

دممک کرک که بنم سنک اوزرکده حقوقم • و سابقه

خدمتم واردر • بلکه کچن حقوق که اشتغال سبیله پادشاهک

خاطرندن کیتمشدر • بر خدمتله که اول حقوق خاطرنه برقه

سعی وجهد اده ● بلکه که ملوکك خدمتنده وزارتدن
مشکل خدمت یوقدر ● زیرا اوزیر مرتبه سنه راغب
چوق اولور ● وآنوك حسادی سلطانك دوستلری اولورکه
جمیع منازلده مصاحب وملازم اولورلر ● ودایما
آنوك منصبنده طمع ادجلر فرصت کوزلیوب
خسرا اولمشلردر ● وبو مرتبه ده اولانك سلاح
وقوع استقامتدر سنه اوجهدن ● وکرکدر که برحسودك
ویا غمازك مکرینه واقف اولوب ● ظاهرده شویله
کسُدن کندوی که هیچ اول نسنه دن باك یوقدر ● وانکره
ملك حضورنده خشم وکین اظهار قلمیه ● تاکه آنلرك
سوزی مؤکد اولمیه ● ابن مقنع ذکر ایتمشکه سلطان

مجلسنده اکی کشی بربرینه سرله سویلشمشلر ● زیرا که سایر خلق
اراسنده برنسنه مذمومدر ● خصوصا ملوکده بو معنی داخی
ابلغ در ● وسلطان برکشیدن سؤال قلسه پس جواب
ورمه که سکاخفت وسایل ومسؤوله استخفاف در ● وسلطان
سنی مقرب قلسه خدم قدیمیدن تقدم ایستمه که بو اخلاق
سفها دندر آداب ابن المقفع ذکر ایتمشکه شرایط خدمت
ملوك ریاضت نفسده هر مکروه ● وبونلره موافقت قلمق
کندو راینه مخالفت قلمغله ● وجمیع امور بونلرك دکلنجه
مقرر قلمقدر ● وبونلرك سرّن اورتمك ● ورضالری طلبنده
سعی وجهد ایتمك ● وقولرن ورایلرن تصدیق وتحسین
ایتمك ● ومؤنتلرن تحمل قلب کندو مؤنتن بونلردن تخفیف

قلملق در قسم ثانی نصایح و حکایات و وصایا در
و اول مشتملدر اوچ فصله فصل اول نصایح ملوک
بیان ایدر بلکل ای پادشاه اسلام که الله تبارک
و تعالی نک نعم ظاهره سی و نعم باطنه سی چوقدر که
و ان تعدوا نعمة الله لا تحصوها و اعظم نعم و اجل
سعادات نعمت ایماندر که نعمت مؤبده و سعادت مخلده در
پس الله تبارک و تعالی نک نعمته مقابله سنده شکر
واجبدر و شکر ایمان بودر که اکا اعمال صالحه مقارن
اولا زیرا هر مقامده که ایمان ذکر اولندی عمل
صالح ذکر اولندی و عملی ایکی قسم در بر سی ما بینک
و بین الله در و اول ادای فرایض و تجنب عن المحارم در

و ایکنجی ما بینک و بین المخلق و اول خلق ارا سنده
عدل و کف ظلم در بلکل که عدل مراتب اوزرنه در
مرتبهٔ اولی اولدر که بعد نعمة الایمان جلایل نعمدن
نعمت جسیمه و کرامت عظیمه نعمت ولایتدر کم که آنوک
حقن اقامت ادرسه سعادهٔ ابدیه و کرامهٔ سرمدیه
واصل اولور و کم که آنوک اقامتنده تهاون
و تقصیر قلورسه مرتبهٔ شقاوته که کفر در قریب اولور
العیاذ بالله و ولایتک عظم قدرنه دلیل رسول الله
صلی الله علیه و سلم قولیدر که عدل السلطان یوما
واحدا فیه خیر من عبادة سبعین سنة و قال علیه السلم
کل صلوة یصلیها السلطان العادل تعادل سبعین

الف صلوة وولايتك خطرداخى عظيم در واوكن
دليلى هم قول رسول در عليه السلام من حكم بين اثنين
فظلم فلعنة الله على الظالمين وقوله عليه السلام
ويل للامراء ويل للعرفاء وويل للعوانية وقال عليه السلام
يؤتى بالولاة يوم القيمة فيقول الله تعالى انتم رعاة
خليقتى وخزنة مملكتى فى ارضى ثم يقول لاحدهم لم ضربت
عبادى فوق الحد الذى امرت فيقول ربى عصوك
وخالفوك فيقول جل جلاله لا ينبغى ان يسبق
غضبك غضبى ثم يقول للآخر لم ضربت عبادى
اقل من الحد الذى امرت فيقول ربى رحمتهم فيقول
جل جلاله كيف تكون ارحم منى خذوا الذى زاد

والذى نقص فاحشوا بهما فى زوايا جهنم • روايت در
عبد الله بن عمردن • وانوك اهل بيت جماعتدن
كه الله تبارك وتعالى دن دايما دلردك عمرى
دشمزده كوريدك • عبد الله بن عمر ددى كه
اون ايكى يلدن صكره عمرى دوشمده كوردم كه غسل
ايمش برازاره طولنمش • ايتدم كه يا امير المؤمنين
الله تبارك وتعالى يه نجه بولدك • سكا قنقى
حسنا تكله فضل ايتدى • عمر رضى الله عنه ددى كه
يا عبد الله بن سزدن مفارقت اولدن نه مقدار
اولدى • ايتدم كه اون اكى ييل اولدى • عمر
رضى الله عنه ددى كه سزدن مفارقت اولدن

حساب ویدم یقین اولدی که هلاک اولیدم

اگر الله سبحانه و تعالینک عفو و کرم دکول ایسه

امدی حال عمر بودر مع انکه دنیادن انوک

همین بر دره سی وار اردی حکایت روم پادشاهی قیصر

عمر رضی الله عنه ایلچی گوندردی که احوالن گوره بله چونکه

ایلچی مدینه یه گردی مدینه اهلندن صوردی که

قانی ملکوکز دد لرکه بزوم ملکومز یوقدر بر حاکممز

وار در شهردن طشره گتدی پس ایلچی اسدی یوچقدی

کوردی که گنشده قوم اوزرنه یاتمش اویور دره سین

باشی التنه یصدق ایدنمش النندن دراقار شول

مقدار که یری اولتمش چونکه انی بو حالده کوردی

کوکلنه قورقو دوشدی ایتدی بر کشینوک که حال

بویله اوله و جمیع پادشاهلر انوک هیبتندن قرار

قلمیه پس بونک سبب عدل اوله یا عمر عدل ایدک

ایودک دددی طفلق ور ورم که دینکز حق در

اما ایلچی اولمسم مسلمان اولوردم لکن بنده دوم مسلمان

اولم دیدی گتدی ای پادشاه اسلام قچن اولده

ذکر اولدی که نفس انسانک فضایلنده هیچ فضیلت

عدل گبی یوقدر واصل عدالت اولدر که شهوتن

و غضبن عقل و دین اوزرنه تسلیط قلمیه پس ظهور

عدل کمال عقلدن اوله و عدلک فضیلتنه دلیل در که

رسول الله صلی الله علیه وسلم زمان انوشیروانده

وجوده وظهوره کلدکیله افتخار قلدی دیکه ولدت
فی زمن الملک العادل ملک عادل انکچون ددی که
همتی عمارت اقلیم • ورعایا ارا‌سنده عدلدی حکایت
شیله نقل اولندی که انوشیروان کندوی خسته بلدردی
بیوردی که اطراف مملکتده براسکی کرمت بوللر کتوره لر
تا که حکما انوک مرضنه انوکله علاج اده لر • پس جمیع
ولایتی سیر اتدیلر • کلدیلر نوشیروانه ددیلر که جمیع
ولایت یوردک براسکی کرمت بولمدی • نوشروان
فرح ایدوب شکر قلدی • ددی که مقصودم بو یدی که
بلیدم که اقلیمده • خراب قنده وار که آنی عمارت
قلیدم بحمد الله که امور مملکت تمام اولدی • وعمارت

درجه کماله اردی ددی • وحکما وعقلا قولدر آخ
بوکا دلیلدر که ددیلر ان الدین بالملک والملک
بالجند والجند بالمال والمال بعمارة البلاد •
وعمارة البلاد بالعدل بین العباد حکایت
هندوستان پادشاهی ایلچی کوندردی انوشیروانه
که ملکه بن ولی واحقم • ولایتک خراجن بکا کوندر
ددی • نوشیروان بیوردی اول ایلچیتی قوندرلر
پس اکنجی کون ارباب دولت • واعیان مملکتی جمع
اتدی • وبیوردی ایلچیی حاضر اتدیلر • پس امر اتدی
برصندوق کتوردیلر آچدی • اچندن برقبضه
کبر قردی ایلچینوک النه وردی • ایتدی سنک ولایتکزده

بو اوتدن وجه ارمدر وده پی • ایلچی ایتدی بزم ولایتمزده
بو چوق قدر ددی • نوشیروان ایتدی دون امدی
وار هند ملکنه ایت که سکا واجبدر ملکوك عمارت
اتمك که خرابدر • آندن صکره بر ولایته طمع اتمك
که عمارتدر • اکر بنوم جمیع ولایتمی سپاه ادرلرسه
بنوك کبی بر دب بولنماز • اکر بولنورسه اول ولایتك
عاملن اصارم ددی • پس ملکه واجبدر که سیر ملوك
صور اوطوریقلرن بله • آنوك اوزرنه سلوك اده
که آنلره تجارب واعتبار حاصل اولمشدی • و نوشیروان
شول کمال عقل و حسن سیرتله متقدملرکتبن اوقوردی • و
حکایتلرنه مستمع اولوردی • وآنلرك طریق حسنن رعایت

قلوردی • پس بعض زمان پادشاهلری حق و اولی اولا
که ادلر حکایت نوشیروان بر کون وزیر یونانه ددی
که الروکچن ملکلرك سیرتندن خبر ور • یونان ددی که انلاری
اوج نسنه ایله مدح ایدیم می • یا خود اکی نسنه ایله • یا خود
بر نسنه ایله • نوشیروان ددی که اوج نسنه ایله • یونان
ایتدی بر سوزده و بر اشده اصلا آنلرك یلانن
بولمدم • وآنلرك بر نسنده جهلن بولمدم • وآنلری
بر حالده غضبلو کورمدم • پس ددی که اکی نسنه ایله
مدح ایله • یونان ددی که دایما خیر اشلمکده اولرلردی
و شر اشدندن دایما حذر ایدرلردی • پس ددی که بر نسنه ایله
مدح ایله • یونان ایتدی سلطنتلری و جرأتلری کندو

نفسلری و زرنه آرتوغدی آندن که آیروقلر
اوزرنه پس نوشیروان بر کاس طلب قلدی ایدی
بو کاسه سر اولسون اول پادشاهلر محبتنه که بزدن
صکره کلسه‌لر و بزم تختموزه و تاجموزه مالک اولسه‌لر
و بزی آکسالر انجه که بز کچنلری آکارز مرتبهٔ ثانیه
اولدر که علمایه عزت ایده‌لر و بونلرک نصایحنه مستمع
اوله‌لر و مراد شول عالمدر که علم موجبنجه عمل قلا آنوک
نصیحت غرض دنیاوی اولمیه و طلب جاه و منصب
اولمیه حکایت شقیق بلخی بر کون هارون الرشید
قاتنه کلدی هارون الرشید ددی که شقیق زاهد
سنمسن شقیق ایدی شقیق بنم اما زاهد دکلم رشید

ایتدی وصیت قل شقیق ایتدی الله تبارک
و تعالی سنی ابوبکر صدیق یرنه قودی سندن صدق
استدی و عمر فاروق یرنه قودی سندن حقله
باطل آراسنده فرق ایتمک استدی و عثمان یرنه
قودی سندن حیا استدی و علی بن ابی طالب
یرنه قودی سندن علم و عدل و شجاعت استدی هارون
الرشید ایتدی وصیتکه زیاده قل شقیق ایتدی
بلکل که اللهک براوی واردر که اکا جهنم درلر سنی اکا
بواب قودی و سکا اوچ نسنه وردی بیت المال
و سیف و سوط و سکا امر ایلدی که بو اوچ ایله عدل
ایده سن قوتوکه محتاج کلورسه بیت المالدن ویره سن

وکم که الله تبارک و تعالی امرنه مخالفت ادرسه سوطله
تأدیب ایده سن • وکم که بر نفس اولدرسه سیفله
قتل ایده سن • هرون الرشید ایتدی زیاده قبول
ایتدی سنک مثلک صوبکاری کبی در • وسایر
علما مثلی دولابلر کبی در • قچن بیکار بولنق اولپه دولاب
صافی اولدوغی فایده قلمازدی حکایت
هرون الرشید عباس ایله برکجه فضیل بن عیاض زیارتنه
چقدیلر • چونکه قپوسنه ارشدلر اشتدیلر که بو آیت اقور
ام حسب الذین اجترحوا السیئات ان نجعلهم کالذین
آمنوا وعملوا الصالحات معنی آیت بودر که شونلر که
کناه لر کسب ادرلر • مذموم عمللر اشلرلر صنورلر می که

آخرتده آنلری مؤمنلر ایله برابر ادهوزکه عمل صالح
قلورلر • وخیرات کسب ادرلر • یعنی برابر قلمازز • هرون الرشید
ایتدی اکر وعظ ایچون کلدوکسه بو بزه وعظ کافی در قپوی قاقی
• پس عباس قپوسن اوردی • آچ قپوی امیر المؤمنین
کلدی دیدی • فضیل ایتدی امیر المؤمنین بنوم قتومده
نیلر • عباس ایتدی امیر المؤمنینه اطاعت قل آچ
قپوی دیدی • پس چراغی یناردی سوندردی اوراخی
قپوی آچدی • رشید کردی اوی طولنوردی که فضیله
زیارت ادیدی • چونکه الینه ارشدی ایتدی وای
بو نازک الی اکر جهنم اودندن قورتلمازسه • وددی که
یا امیر المؤمنین برقلان الله تبارک و تعالی جوابنه

که سنی موقفده هر بر خصله طوروب عدل و انصاف
اسدسه گرک • هرون الرشید چوق اغلدی • عباس
ددی که مهلا یا فضیل امیر المؤمنینی اولدردک • فضیل
ایتدی یا هامان قومکله پس اولدردک آنی ددی •
رشید ایتدی یا عباس سنی هامان قلدغی بنی فرعون
قلدغی دردی • پس رشید بیک دینار چقاردی
وددی آل شونی وجه حلالدن در آنم مهرندن و میراثندندر
فضیل ایتدی بن سکا امر ایدرم که خالقکه دون الوکدندن
الک گتور • پس رشید چقدی گتدی مرتبهٔ ثالث
اولدر که پادشاه کندو ظلم دفعنه قلنع اولمیه •
بلکه نواب و عمال و خدم ظلمنه داخی راضی اولمیه که

آنلرک ظلم داخی پادشاهدن صورلور • توراتده
مذکوردر که هر ملک که عمالنوک بله سکوت اده •
اول ظلم اکا منسوب اوله حکایت عمر بن عبد العزیزک
بر قولی واردی بیت المال وزرنه خزینه داری ایدی
و عمرک اوج قزی واردی عرفه کون اتالری قاتینه
کلدیلر ایتدیلر ای اتا بکون بیرام در • رعایا عورتلری
و قزلری عید قتلولیو کلورلر • بزی عریان کورلر
امدی اقل بر اقچه قفتان ادیورکیلوم دیو اغلادیلر
عمرک کوکلی طار • اول خزینه دار قولنی اوقدی
ایتدی بکا بر آیلق سلف طونلغومدن ویردی • خازن
ایتدی بیت المال مسلمیندن بر آیلق سلف آلورسین

براياق عمرك واردوغن بلورسك آل ددي عمر
متحير اولدي ايتدي اي غلام ايو ددك بارك الله
لك آندن قزلرنه ددي كه وارك كوكلوكوز دلكن
ترك ايدك كه كمسه جنته كرمز الا مشتغله پس امراء
عادل سيرتي بويدي وخدملري وحواشلري كندولر
قاعده سي اوزرنه اولوردي حكايت اسماعيل ابن احمد
كه خراسان پادشاهيدي بركون هيرسه واردي
قوندي هر شهره كه كيردي يپانغي اولدي كه چريي
رعيته زحمت قلمسون ديو نداقلولردي ناكاه خدمتدن
برسي واردي بر بوستان اچنه كردي برقاون اوزدي
يدي پادشاهه كلديلر شكايت اتديلر بيوردي

اول شخصي حاضر اتديلر ملك ايتدي نداي اشتمدكمي
اشتمدم ددي ملك ايتدي پس نيچون عنيته ظلم
اتدك ايتدي خطا قلدم ملك ايتدي سنوك
خطا كچون بن اودا كرمكه قدرتم يوقدر ددي پس
بيوردي الن كسديلر بلكل اي پادشاه اسلام كه مشهور
ومتواتردر كه عمر بن خطابك عدل وسياست شول
مرتبه ايرشمشدي كه اوغلنه اقامت حد قلدي
شويله كه اوغلي ول حددن اولدي وقچن كه عاملن بر عمله
كوندرردي ايدردي كه آلات واسلحكوز كندو
ارزاقكزدن الك مسلمانلره الكوز اوزاتمك دردي
بز جمهوردن صورديلر كه پادشاهلرك قفتي خطرلو

وهیبتلو و غتلودر ● ایتدی شولکه اولر آندن امین اولر
وصچلولر آندن قورقلر ● پس پادشاه گرک که صاحب
سیاست و مهابتلو اولا ● خصوصا که ابتداء فتح
اقلیمده ● اول ولایتک نواب و عمال و رعایاسی
اول نظرله گوره ب دایما خوف اچنده اولورلر ● و اقلیم
امن و راحت اچنده اولور حکایت ابو سفیان بن
حربک بر اوغلی واردی اکا زیاد بن ابیه دیرلردی
زیرا که ایام جاهلیتده طوغدیدی ● ابو سفیان آنی
آنی نفی ایدوب اوغلوم دکولدی ● چونکه معاویه
بو اشی بلدی زیادی قاتنه آلدی ● عراق اقلیمن
اکا وردی ● چونکه عراق اقلیمنه گردی ● گوردی که خلق

قی فسادا اهلی و اوغرولق و طرارلق چوق ادرلر ● پس
زیاد جمعه مسجدنه واردی ● منبره چقدی خطبه اوقودی
خطبه دن صکره ایتدی که والله کیجه عشادن صکره
کم که منزللندن اوندن طشره چقه باشن آلورم دیدی
حاضر غایبه بلدرسن دیدی ● پس منادی بو حکم اوج
کون ندا قلدی ● و دردنجی کیجه زیاد ثلث لیل گچجک
بندی شهرده یوردی ● گوردی بر محلهده بر اعرابی
قیونن اکر ب طورر ● زیاد صوردی بو بنده نیلرسن دیو
اعرابی ایتدی یولادم اشبو آراده ارته اولنجه طورم
که قیونم صتم گدم دیدی ● زیاد ایتدی بلورم که سن
گرچک سن ● اما سنی صلووررسم قورقارم که زیاد

دوکن اشلمز دیلر • امدی سکا جنت یکر کدر اشبونده
طورمقدن ددی بنی اوردی • آندن یوردی هرکیمکه
بولدیسه باشن کسدی • چون صباح اولدی باشلری
کتوردیلر بیک بیش یوز کشونک باشی کسلمش جمعین
شهرک قپوسی اوزرنه دزدیلر • خلق جمیع هیبت
آلدیلر پس کیجه اوبیجی ینه چقدی سیر اتدی اوچ یوز
کشینوک داخی باشن کسدی • پس بوندن صکره کیجه
اوبیجی کمسه طشره چقمادی • چونکه جمعه کونی اولدی
زیاد منبره چقدی ایتدی کمسه دکانن واون کیجه
کلنلمسون کیمک نسنه سی اوغورلنورسه • غرامت
بنوم اوزرمه اولسون ددی • پس اول کیجه کمسنوک

مجال اولمدیکه دکانن واون غلبه • چونکه ارته اولدی
برصیرفی کلدی دکانومدن درت بیک دینارم
اغورلندی ددی • زیاد صیرفی یه مال کتدوکنه آند
ویردی مالن اوددی • و ایتدی بو شهری کیچه دیمه
چونکه جمعه کونی اولدی • خلق مساجده جمع اولدی
زیاد منبره چقدی • ایتدی که صیرفی دکانندن
درت بیک دینار اغورلندی جمیع شهر جوامعده حاضردر
اکر رد ایدرسکوز مال صاحبنه دکمش اولا • والا ممکن
دکولکه برکوزی طشره چقارم • امر ایدرم جمیعکزی
قتل ایدرلر • فی الحال کیمکه سرقه ایله تهمت ایدرلردی حاضر
قلدیلر • دیناری چقردی ویردی • فی الحال بوینن اوردی

پس صورردی که قنقی محلده فساد ارتوق در فلان محلده
دولر • بیوردی که اول محلّلن بر نفیس قیمتی طون اصاقودیلر
چوق ایام طوردی هیچ کمسیه یتین وارمدی • پس زیادک
قرابی زیاده ددیلرکه زیرا خیر یونسنه در سیاست
اما مسلمانلره هیچ ترحم قلمدک • چوق خلق هلاک اتدک
دولر • زیادا ایتدی حجت لرن اوچ کون الرودان تقدم
کندو عمللری شومندن یعنلمدلر • آنلره اترش مخالفتلری
شومندن درددی • بزرجمهردن نقل اولندی که
پادشاه گرک که حفظ مملکتده بر بوپستانجیدن آشغه
اولیه که بوستانجی بوستان اراسنده بر اجنبی بانلوا اوت
بولسه قوپاریب کدرمکا استعجال ادرتا بوپستان قورمیون

دیو سؤآل اتدیلر بر پادشاه دن که آنوک پادشاهلغی
الندن کتمشدی نه سببدن دولت سندن متبدل اولدی
و مملکت الکدن چقدی • ایتدی دولته و قوته مغرور
اولدوغوم ایچون و کندو رایمه و علمیمه و عقلمه مغرور اولوب
مشورت قلمدوغوم ایچون • و اولو عمللری کچی عامللره
تفویض قلدوغوم ایچون • و فرصت و حیلی و قتندن کچوروب
ضایع اتدوکوم ایچون و خلق مصالحنده توقف و تکاسل
قلوب قضاء حاجت قلمدوغوم ایچون حکایت رسم
ملوک عجم شویله یدی که یلده بر کون ایام نوروزده عام
دستور اولوردی • که پادشاهلری قتنه کره لردی
و منادی اوچ کون بیرقلوردی که فلان کون حاضر اولک

کمک شکایت و مصلحت وار ایسه حالن عرضه قلسون •
وکمک پادشاهدن متألم اولدیسه بیان اتسون تا که ارضا قله
دیو • پس قچانکه اول کون اولاشادی پادشاه
قپوسنده طورب ندا قلوردی که • هر کمه کمسه یی منع آدر
پادشاه کورمکدن قانندن بیزار در دیو • پس نه
مقدار قصه لر وار ایسه جمع ایدب پادشاه قتنده قورلردی
• و پادشاه هر بر قصیه یه فرد افراد نظر قلوردی •
و موبد موبدان که آنلرک دلنجه قاضی القضاة در پادشاه
حضورنده اوتوردی • اگر بو قصه لر ایچنده بر قصه اولسه
که پادشاهدن متألم اولمشلر در • پادشاه دردیکه
اول بندن بو حقوق حکم ایدب انصاف قل میل و محابا

قلمه وردی • پس پادشاه خصمله برابر طورردی قاضی
مقابله سنده • اگر خصمونک پادشاه اوزرنه حقی ثابت
اولورسه قاضی حکم ادب ادا ایدردی • واگر حقی ثابت
اولمزسه خصمه عقوبت ایدرلردی • وندا قلورلردیکه
پادشاهه عیب ادنوک جزاسی بو در دیو • پس قچانکه
کندو خصومتندن فارغ اولیدی • سریر مملکته اوتوردی
کندو جماعتنه و خواصنه دردی که بن کندو نفسومه انصاف
قلدم تا که سزدن کمسه ظلم و جوره طمع و جرأة قلمیه •
و هر کیمک که خصمی وار در راضی اتسون دردی • پس
اول صورت اوزرنه ممتد اولدلر • تا ایام یزدجرده دکن که
اول تغییر قلدی • ملوک ساسان قواعدن و خلق

ظلم وافساد ایتدی آخر هلاک اولدی • و آنوک هلاک
حکایت بعض ایامده اکابر آت کلدی غایت
جودتده و کمالده که آنوک کبی آت کیمسه کورمشدی
سرای قپوسندن ایچرو کردی • جمیع اهل عسکر جهد
ایدوب بو آتی طوتمدیلر • تا که یزدجرد تیتینه کلدی
صفه سی اوکنه ساکن اولوب طوردی • یزدجرد ایتدی
کدک بو آتی قتنه کلک که بو آت تنکری تبارک
و تعالی دن بکا مخصوص هدیه در • پس یرندن طوردی
بو آتک آرازلیسنه یاپشدی • یوزن صغادی ارقاسینه
الن قودی سپاکن اولدی طوردی • پس کنده والیه
اوزرنه برابر برقدی قولاکن چکدی • چون اردنه

طولندی که قیروغن اوره • شیله دپدی یزدجردی که
نمسدی ولدی • آت چقدی قاچدی هیچ کمسه بلمدی
که قنده کتدی • خلق ایتدیلر بو آت فرشته ایدی الله
تبارک و تعالی بونی هلاک اتمکه کندردی که بزی انوک
ظلمندن و جورندن قورتردیلر والله اعلم فصل ثانی
سیره و وزرائی بیان ادر • بلکل که پادشاهک ذکر رفیع
و مقداری عالی ولور • قچن که اکابر صالح و عاقل و
عادل وزیر اوله • شیله که رسول الله صلی الله علیه وسلم
بیوردی • اذا اراد الله بامیر خیرا قیض الله وزیرا
صالحا ناصحا • ان نسی ذکره وان استعان به اعانه
زیرا که پادشاه تدبیر مملکتده وزیره محتاجدر که ضبط

امورده اکا معین و مشارک اولا ولهذا رسول الله صلی الله
علیه وسلم عظم شانه وجلاله قدریله مأمور اولدیکی
مشورتده که وشاورهم فی الامر دینلدی و موسی پیغمبردن
علیه السلام حکایت قلوب بیوردی که واجعل لی
وزیرا من اهلی هرون اخی اشدد به ازری واشرکه
فی امری پس پیغمبرلر وزیردن مستغنی اولمسلر سایر
خلق احتیاجی داخی زیاده اولور اردشیردن صوردیلر که
پادشاهه مصاحب اولمغه اولی اولان کم اولادر دیدی
بر وزیر که عاقل و مشفق و امین و صالح اولا تا که تدبیر
مملکتده آنوکله مظاهرات قله و قلبنده هر نه وارسه مشورت
قلادی پس سلطانه واجب درکه وزیرله معامله اوج

نسنه یله قله برسی اولدرکه قچن وزیردن بر گناه صادر
اولسه عقوبتنده تعجیل قلمیه ایکنجی اولدرکه وزیر غنی اولسه
پادشاه دولتنده آنک مالنه طمع قلمیه اوچنجی اولدرکه
وزیر حقنده پادشاه مفسد سوزن دکلمیه واوج
نسنه دن دخی منع اتمیه قچن پادشاهی کورمک دیله
منع اتمیه و آندن سر صقلمیه وحاجت عرض
اتسه منع اتمیه وزیر کرک که خیره مایل اولا وشردن
احتراز قله سلطان قچن که ایو نیتلو و مشفق اولسه
اکا معین اولا و قچن حنیف النفس و مشفق اولمیه
وزیر اوزرنه واجب درکه آنی تدریج و لطف ایله ارشاد
قله طریق مستقیمه اوزرنه بهرام کوردن صوردیلر که

پادشاه ثبات دولتده و قرار مملکتده قاج سنیه
محتاج در • ابتدی التی نسنیه • وزیر صالح • و فرس
جواد • و سیف قاطع • و [illegible] عضب و ثمن ثقیل
اولا جواهر کبی • و جمیله عورت که مونس اولا •
ددی • اردشیر بابک ددی که وزیره واجبدر که
دیندار اولا • و ساکن النفس و شجاع و واسع الصدر •
و حسن الوجه و حلو الکلام اولا • و کرک درکه
تجارب اهل اولا • و عواقب اموره متنبه اولا •
امدی هر وزیر که پادشاهه محب و مشفق و مدبر اولا • آنک
دشمنی چوق و دوستی آز اولور • و کرک درکه وزیر
پادشاه ایچون قلدوغی سعی و خدمت عد ایدب

منت اتمیه • انوشیروان ددی که وزیرک شری
اولدر که پادشاهی حرب اتمکه چکه • و آنی قتاله تحریض
اده شول [illegible] که قتال اولمقدن مصلحت تمام اولا •
زیرا که حرب جمیع احوالده خزاینی خالی قلور • و نفوس
و ارواح افنا ادر • و کرک درکه وزیر ارشاد قله
پادشاهی علو همته • و شول نسنه که شین و قبح در •
منع اده حکایت هرون الرشید برکون سیرانه بندی
کدرکن اول عسکردن بر بینوک آتی دوشدی • رشید
بیوردی که آت بهاسی بش یوز آقچه ویره‌لر • وزرادن
یحیی حاضر ایدی • کوزیله اشارت اتدیکه خطادر • چونکه
نزول قلدیلر • رشید یحییدن صوردی که نه خطا قلدم

اشارتله منع ایتدکده ودی یحیی ایتدی جایزدکولکه
برپادشاهک دلندن بیکدن آشغه ذکر اولنه دی •
• رشید ایتدی اگر بیشیوزدن یوقاریه [illegible] اولسه
زیاده اولمیه نیچه دمک گرک • یحیی ایتدی آت
ورسونلر دیمک گرک که رسم وعادت اوزرنه ورله تا که
حقیر تلفظ ایتمش اولمیه سن فصل ثالث وصایا حکما
بیان ایدر • وهم ختم رساله بونک اوزرنه اولدی
• وصیت افلاطون که کندو شاگردی رسطاطالیسه
بیان قلدی • معبودک بل وآنوک حقن صقلا وهمیشه
تعلم وتعلیمه مشغول اول • همتکی طلب علمه صرف ایله
امل علمی کثرة علمله امتحان قله • بلکه بونلرک حالن

شردن وفسادن اجتناب قلدقلریله اعتبار قل وهمیشه
بیدار اول که اسباب شر ورجو قدر • تنکریدن برنسنه
اسده که آنوک [illegible] آخری منقطع اولمیه • وبلکل که الله
تبارک وتعالی نوک تولدن انتقام قلدوغی سخط
وعتاب وجمیله دکول • بلکه تادیب وتنبیه وجمیله در
ونوم وراحته مشغول اولمه • الا شوندن صکره که
نفسکی اوچ نسنه ده محاسبه قلمش اولاسن • برسی اولدر که
• تأمل قلاسن که اول کون ایچینسن سندن خطا اولمشدر
یاخود اولمامشدر • واکنجی اولدر که تأمل قلمش اولاسن که
هیچ نسنه کسب ایتدکمی یاخود ایتمدکمی • واوچنجی اولدر که
تأمل قلمش اولاسنکه براشی تقصیرله فوت ایتدکمی یاخود

اتمدکمی • وفکرایله که اصلده نیدک • واولدکوکدن
صکره نه اولجقسن • هیچ کمسیه ایذا قلمه که عالمک اشی معرض
زوال و تغیرده در • [illegible] کشی درکه عاقبت
ذکرندن غافل قلا • گناهدن بغلیمنه سرمایکی نفسکدن
طشره چقنمه یلادنمه • خیر اشی سوآلدن مستغنه دکور •
وآدمک خیانتی وخساستی شوندن معلوم قل که فایده‌بی
سوزی چوق سویلیه • وبرنسنه آندن صورلمدن خبر
وره • براشی چوق فکر ایله آندن دلوکه کتور • جمیع خلقه
محب اول • تیز غضب ایدجی اولمه • کمگه بکون سکا
محتاج در • آنوک حاجتن روا اتمکی ارتیه قومه •
برنسنه یه مبتلا اولنه معاونت قل مگر شول کمسیه که کندو

یوز عملندن مبتلا اولمش اولا • اکی خصمک داخی
سوزی قتنوکدن معلوم و مفهوم اولماینجه • آنکک
حکمنه مباشرت قلمه • اکر ایو عملده زحمت چکه‌سن زحمت
کدر ایو عمل قلور • واکر گناهدن لذت بولاسن لذة
کدر گناه قلور • شول کونی آک که سکا چاغره‌لر
اشتمیه‌سن • وآلت استماعدن و نطقدن محروم
اوله‌سن • نه اشداسن ونه کوره‌سن • ونه سویلیه‌سن
ونه اکا بلاسن • وحقیقت بلکه بر یره ارشجکسن که
ملک وبنده وآزاد آنده برابر اولجق در پس
بونده تکبر قلمه • وهمیشه آزغوک مهیا قل که نه بلورسن که
ارتحال قجندر • وهیچ وقت کاهل تو قلمه • وهیچ

سیئه‌یی اکتساب حسنیه سرمایه ایدنمه • و بر فرح
زایل ایچون افضل اشدن اعراض قلمه • حکمت بو و حکما
سوزن ایشیت • دنیایی اساسن کندوکدن ایراق ایله •
و تجربه ادبلردن و حکمتلردن امتناع اتمه •
هیچ بر اشی وقتندن الرو اشلمکه شروع اتمه • چونکه
بر اشه شروع ایده سن • فهم و بصیرتله مشغول
اول • قوتک و قدرتک وقتنده کبر اتمه • مصائب
وقتنده کندوزکی شکسته • و خور طوتمه و ملالت
کوسترمه • دوستکله شیله معامله قل که هیچ حاکمه محتاج
اولمیه سن • و دشمنکله شول معامله قل که حکومت
وقتنده سن غالب کله سن • شول نسنه‌یی که کندوکی

آنده معذور طوتاسن • قرداشوکی ملامت اتمه •
دولته اعتماد قلمه • و ایواشدن پشیمان اولمه • وصیت
حکماء عرب روایت قلدیلر که بعضی انبیایه فرشته
کلدی • ایتدی که سکا عقل و دین و علم کتوردم
قنقی سن قبول ایدرسن • ایتدی عقل اختیار قلورم •
پس فرشته علم و دینه ایتدی کوترلک کدک • الکسی
دخی ایتدی بزه شیله امر اولندی که عقلدن ایرو اولمیه‌وز
• هشام بن عبد الملک بعضی زهاددن نصیحت طلب
قلدی • ویل للمطففین اوقدی ایتدی میزانده خفیف
چکنوک حالی بودر • پس جمیع آلاناظنک نذر
فضیل ایتدی کشی یولردن اولمازه • تا که دشمن

آندن امین اولامنجه ایتدی هیهات آنلر
کتدی سندن دشمنک نجه امین اولا که دوستک
قورقار خالد بن عبد الله نیز ملوکک کبی کندوی
محجوب طوتمازدی ایدردی ملک محجوب اولماز
الا اوج خصلت ایچون اما عیب واردر کمسه
کورمسوندر واما پترلاشی واردر کمسه مطلع
اولمسون در واما بخیل در کمسه نسنه دلمسونلردر
عمر رضی الله عنه ایتدی نساعورات در آنلرکلا اولر
ایچنده مباشرت قلوک وخسته لق لرنه سکوتله
دوا قلوک وارنلردن آنلرپ اراق ایلک
وآنلری ارنلردن اراق ایلک وچاره اقلرده

ساکن قلمک بعضی ملوک برعالمه ایتدی حکمتدن
بکا برقاچ کلمات استخراج ایله که بن آنوکله عمل
قلم اول عالم درت بیک کلمه اخراج اتدی
ملک چوقدر ددی پس اول درت بیکدن بیک
کلمه اختیار قلدی وآندن اختیار قلدی تا
درت کلمه قلدی واول کلمات بونلردر که ذکر اولنور
عورته انمه ومعدکا طاقتندن زیاده ورمه
وولکک صقلا وهر نسنه دن کفایتک
مقداردن آل آداب کسری اکا دیدیلر که عاقل
کشیه نسنه لرک انفعی ندر واضرری ندر ایتدی
انفع مشاورت علمادر وتجربه در وتأنی در

وآخر پچلدر • وهوای نفس پسدر • وتعجیل قلقلودر

کسری صوردی بوزرجمهردن حکما وصیت ایله

ددی • ایتدی اخلاقک اولوکی [illegible] • احسن اودرکه

غضب وقتنده وقار وحلم وصبر اده • واقبح

بودر حدتلو وضیق القلب وقاصی وبخیل

اولا • سلطان کرکدرکه خلقی اوزرنه جاهل

مسلط ایلمیه • که جهالت ضلالت کتورر

وضلالت بلا وفتنه کتورر • وفتنه ایچنده

فساد وهلاک واردر • وشر زمان اولدرکه

عالم علمن صقلیه جاهللردن قورقب • بعضی

حکما ددی که لا ادری پتی تعلم قل که لا ادری

دینک سکا تعلیم ادرلر • واکر ادری دیسک

سکا شول مقدار صورارلر که

[illegible] طوری قویاپسن والله

اعلم بالصواب

م

Süleymaniye Kütüphanesi
Kısmı | Asir Efendi
Yeni Kayıt No. |
Eski Kayıt No. | 319

گر دیدمی [illegible] [illegible] قفل [illegible] کلدی [illegible]

[illegible] ایدی [illegible] قفل [illegible]

[illegible] الده [illegible]

صانع [illegible] الده [illegible] جام [illegible]

[illegible] فیض [illegible] بخشنده [illegible]